Riigihalduse ministri määruse „Toetuse andmise tingimused ja kord meetmes „Atraktiivne piirkondlik ettevõtlus- ja elukeskkond““ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse perioodi 2021−2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse § 10 lõike 2 alusel.

Määrusega reguleeritakse Eesti riigi 2023.–2026. aasta eelarvestrateegia tulemusvaldkonna „Tõhus riik“, regionaalpoliitika programmi regionaalarengu meetme tegevust „Regionaalpoliitika, piirkondade ja piiriülese koostöö areng“ tulemuste saavutamiseks toetuse andmist.

Määrusega panustatakse „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021–2027“ (edaspidi *rakenduskava*) poliitikaeesmärgi 5 „Inimestele lähedasem Eesti“ erieesmärgi 2 „Tervikliku ja kaasava sotsiaalse, majandusliku ja keskkonnaalase kohaliku arengu, kultuuri, looduspärandi, säästva turismi ja julgeoleku soodustamine mujal kui linnapiirkondades“ tulemuste saavutamisse. Selliste sekkumiste tagajärjel saab piirkondlik ettevõtlussektor hoogu juurde ja kasvab lisandväärtus. Väheneb piirkondlik jõukuslõhe ja elukvaliteet paraneb kogu Eestis.

Eestis ja ka mujal Euroopa Liidus pööratakse viimastel aastatel üha rohkem tähelepanu elukeskkonna kvaliteedile. Euroopa uus algatus Bauhaus toob pildile ka sotsiaalse ja kultuurilise mõõtme. Meelnõus arvestame universaaldisaini, kvaliteetse ruumi aluspõhimõtete ja kliimakindlusega.

Meetme tegevuste elluviimine täiendab poliitikaeesmärgi 5 „Inimestele lähedasem Eesti“ teisi toetusmeetmeid. Toetus on suunatud elu- ja ettevõtluskeskkonna arendamisele väljaspool Harju maakonda ja Tartu linnapiirkonda.

Poliitikaeesmärgi 5 puhul algatavad projektivaliku piirkonnad ja kavandatud projektid põhinevad integreeritud piirkondlikel strateegiatel. Rakenduskavas on öeldud, et seetõttu tuleb toetada ja tugevdada kohalike omavalitsuste suutlikkust töötada välja usaldusväärsed piirkondlikud strateegiad ning hinnata ja valida projekte. Poliitikaeesmärk 5 meetmete puhul on toetuse andmise eeltingimuseks maakonna arengustrateegia vastavus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.06.2021, lk 159–706) (edaspidi *ühissätete määrus*) artikli 29 lõikes 1 nimetatud nõuetele.

Meetme tegevuste elluviimise tulemusena suureneb kohaliku omavalitsuse üksuste võimekus integreeritud koostööprojektide kaudu ühiselt suunata piirkonnaspetsiifilise ettevõtlusvaldkonna arengut, soodustada kõrgema lisandväärtusega töökohtade loomist või arendada kliendi vajadustest lähtuvaid terviklikult läbimõeldud avalike teenuste võrgustikke, tagades sealjuures erinevate ühiskonnagruppide võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse.

Määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Rahandusministeeriumi regionaalarengu osakonna regionaalpoliitika talituse peaspetsialist Tea Treufeldt (tel 611 3225; e-post

tea.treufeldt@fin.ee). Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud rahandusministeeriumi kohalike omavalitsuste poliitika osakonna õigusnõunik Martin Kulp (tel 611 3097; e-post martin.kulp@fin.ee) ning personali- ja õigusosakonna õigusloome valdkonna juht Virge Aasa (tel 611 3549, virge.aasa@fin.ee). Eelnõu on keeleliselt toimetanud personali- ja õigusosakonna keeletoimetaja Sirje Lilover (sirje.lilover@fin.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kümnest peatükist ja 33 paragrahvist. Peatükid jagunevad järgmiselt:

1) Üldsätted;
2) Toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus ja toetuse määr;
3) Nõuded toetuse taotlejale, partnerile ja taotlusele;
4) Toetuse taotlemine;
5) Taotluste menetlemine;
6) Taotluse rahuldamise otsuse muutmine ja kehtetuks tunnistamine;
7) Toetuse saaja, partneri ja rakendusüksuse õigused ja kohustused;
8) Aruannete esitamine;
9) Toetuse maksmise tingimused;
10) Finantskorrektsioonid ja vaided.

1. peatükk. Üldsätted

Eelnõu 1. peatükis kirjeldatakse eelnõu reguleerimisala, toetuse andmise eesmärki, tulemust, indikaatoreid ja strateegia „Eesti 2035“ sihtidesse ja aluspõhimõtetesse panustamist. Samuti nimetatakse rakendusüksus ja -asutus.

Eelnõu § 1 lõike 1 kohaselt reguleeritakse määrusega tulemusvaldkonna „Tõhus riik“ regionaalpoliitika programmi meetme „Regionaalareng“ tegevuse „Regionaalpoliitika, piirkondade ja piiriülese koostöö areng“, tulemuste saavutamiseks toetuse andmise tingimusi. Meetme kujundamisel on lähtutud ka riigieelarve suunamise aluseks olevast regionaalpoliitika programmist. Sekkumine on kujundatud silmas pidades panust järgmistesse eesmärkidesse ja mõõdikutesse:
1) programmi tasandi eesmärk: Inimestel on kõikjal Eestis kättesaadavad tasuvad töökohad, kvaliteetsed teenused ja meeldiv elukeskkond;
2) programmi tasandi mõõdikud: Harju maakonna elanike osakaal Eesti rahvaarvust (%), väljaspool Harju maakonda loodud SKP osakaal Eesti SKPst (%), elukeskkonnaga rahulolu Eestis ja selle piirkondlikud erinevused.

Meetme eelarve on kokku 192 906 000 eurot, millest ELi toetuse osakaal on 70% ja millele lisandub riiklik kaasfinantseering 642 857 eurot ja toetuse saaja omafinantseering 82 031 143 eurot. Käesoleva toetuse andmise tingimuste eelnõu (TAT) eelarve on 111 853 333 eurot, millest EL-i toetus on 83 890 000 ja millele lisandub toetuse saaja poolne omafinantseering 25% ehk 27 963 333 eurot.

Eelnõu § 1 lõike 3 kohaselt on meetme sihtpiirkond on kogu Eesti territoorium, välja arvatud Harju maakond ja investeeringute sihtpiirkonnana Tartu linnapiirkond, mis ei saa olla ka taotlejaks, kuid võib olla projekti partner ja samuti on lubatud ühistegevustena koos taotlejaga ellu viia nn pehmeid tegevusi.

Tartu linnapiirkonnana käsitatakse kooskõlas Tartu maakonna arengustrateegia eelnõuga määruse tähenduses Tartu linna asustusüksusena, Märja alevikku, Luunja valla Lohkva küla, Veibri küla, Kambja valla Soinaste küla, Tõrvandi alevikku, Õssu küla, Ülenurme alevikku, Tartu valla Tila küla ja Vahi alevikku.

Harjumaa on meetmest välistatud, kuna võrreldes muude Eesti piirkondadega on Harjumaa sotsiaalmajanduslik areng oluliselt paremas seisus ega vaja valdkondlike toetusmeetmete kõrval teiste piirkondadega samavõrra tuge regionaalarengu meetmetest, mille keskseks eesmärgiks on piirkondlike arenguerisuste vähendamine.

2020. aastal loodi 66% kogulisandväärtusest Harjumaal ja maakonna edu ülejäänud riigi ees suurenes aastaga poole protsendipunkti võrra. Harjumaale järgnesid Tartumaa, mille osakaal SKP-s oli 11%. Väikseima osatähtsusega olid Hiiumaa ja Põlvamaa, kumbki moodustas SKP-st vähem kui protsendi. SKP elaniku kohta oli 2020. aastal 20 184 eurot. Suurim oli SKP elaniku kohta Harju maakonnas – 143% Eesti keskmisest. Järgnesid Tartu ja Lääne-Viru maakonnad, kus SKP elaniku kohta oli vastavalt 96% ning 64% Eesti keskmisest. Väikseim SKP elaniku kohta oli Põlva maakonnas (38%), järgnesid Valga (40%), Hiiu (40%) ja Võru maakond (42%). Enamuse Eesti piirkondade rahvastik väheneb ja vananeb, tuues kaasa kvalifitseeritud tööjõu puuduse ja kinnisvara madala väärtuse ning takistades kohalike ettevõtete juurdepääsu kapitalile, kes sooviksid investeerida toodete/teenuste lisandväärtuse suurendamisse. Need on väljakutsed, mida Harjumaal esineb vaid üksikutel äärealadel. Olukorras, kus kogu maakonna elanikele on kättesaadavad pealinnapiirkonna hea palgaga töökohad, enamikes maakonna kohaliku omavalitsuse üksustest puuduvad erasektori investeeringuteks piirkonnast tulenevad turutõrked ning elanikkond on kiiresti kasvav, ei ole põhjendatud toetusmeetme rakendamine, millest toetatakse üksnes kogu maakonna territooriumi hõlmavaid koostööprojekte. Enamikul osal Harjumaast puudub vajadus sellest konkreetsest meetmest toetatavate tegevuste toetamiseks (ettevõtluskeskkonna piirkondlike turutõrgete ületamine, teenuste kohandamine kahaneva rahvastikuga).

Arvestades piirkonniti erinevate arenguväljakutsetega, on uuel perioodil kavandatud suunata Harjumaale regionaalsetest, maakonna arengustrateegiatel tuginevatest toetusmeetmetest eelkõige toetusi säästva liikuvuse väljakutsete lahendamiseks ja kvaliteetsete avalike teenuste arendamiseks. Maakonna arengustrateegiatel tuginevate toetusmeetmete kogumaht 2021–2027 ühtekuuluvuspoliitika rakenduskavas on 289 mln eurot, millest hinnanguliselt veerand investeeritakse Harjumaale.

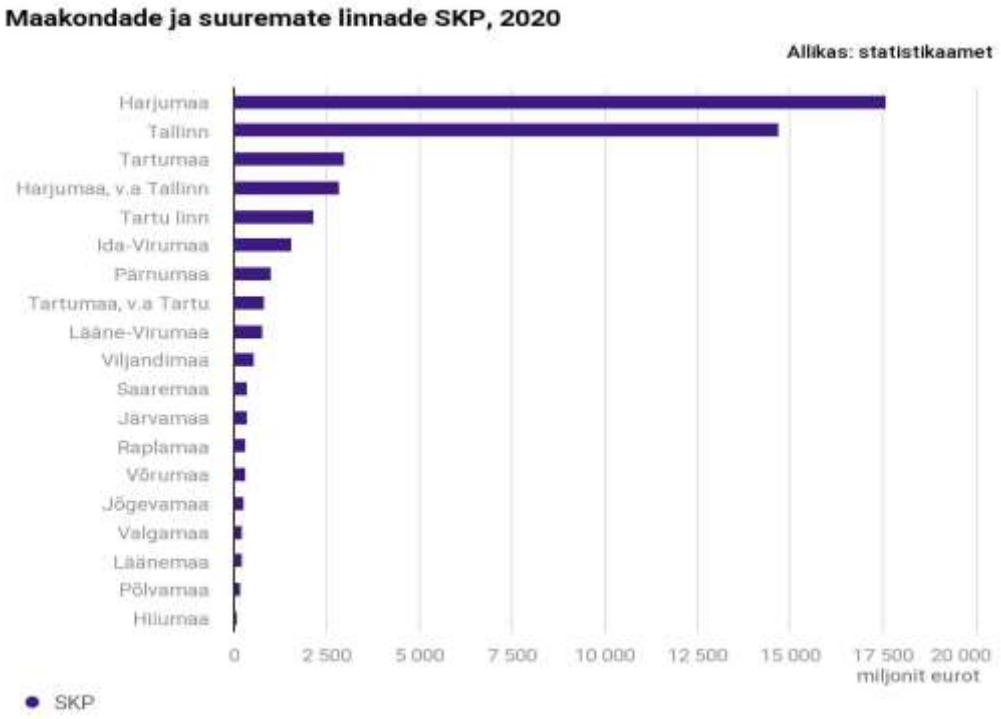

Eelnõu § 1 lõike 4 ja 5 kohaselt võib toetust anda ka riigiabina ja vähese tähtsusega abina.
Toetust võib anda riigiabina, kui toetus on investeeringuteks ette nähtud regionaalabi, kohalikule taristule antav abi, teadus- ja arendusprojektidele antav abi, investeeringuteks ette nähtud abi teadusuuringute taristule, innovatsiooni klastritele, kultuuri edendamiseks ja kultuuripärandi säilitamiseks antav abi, spordi- ja mitmeotstarbelisele vaba aja veetmise taristule antav abi või kohalikule taristule antav abi Euroopa Komisjoni määruse (EL) nr 651/2014 Euroopa Liidu aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokku sobivaks (ELT L 187, 26.06.2014, lk 1–78), (edaspidi *üldine grupierandi määrus*), artikli 14, 25, 26, 27, 53, 55 või 56 tähenduses, kohaldatakse toetuse andmisel nimetatud määruses ja konkurentsiseaduse §-s 34^2 sätestatut.

Toetuse andmisel vähese tähtsusega abina kohaldatakse komisjoni määruses (EL) nr 1407/2013, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L 352, 24.12.2013, lk 1–8) ja konkurentsiseaduse §-s 33 sätestatut.

Eelnõus §-s 2 sätestatakse toetuse andmise eesmärk ja tulemus.
Toetuse andmise eesmärk on maakonna arengustrateegias määratletud integreeritud koostööprojektide kaudu ühiselt suunata piirkonnaspetsiifilise eelisarendatava ettevõtlusvaldkonna arengut või arendada kliendi vajadustest lähtuvaid tõenduspõhiseid terviklikult läbimõeldud avalike teenuste võrgustikke, tagades sealjuures erinevate ühiskonnagruppide võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse. Eelisarendatava ettevõtlusvaldkonnana mõistetakse valdkonda, kus on suhteline konkurentsieelis, kõige enam potentsiaali tõsta lisandväärtust töötaja kohta või teistest valdkondadest suurem arenguvõime,
Kõrgema lisandväärtusega töökohtade loomine hõlmab endas nii uute kui ka olemasolevate töökohtade lisandväärtuse kasvatamist.
Lähtuvalt toetuse andmise eesmärgist toetatakse meetmest selliseid piirkonnaspetsiifilisi ettevõtluskeskkonna arendamise projekte, mis on seotud maakonna arengustrateegias määratletud eelisarendatava ettevõtlusvaldkonna arendamisega või „Teadus- ja

arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035“ (edaspidi *TAIE*) fookusvaldkonna arendamisega või soodustavad kõrgema lisandväärtusega (ja seeläbi kõrgema palgapotentsiaaliga) töökohtade loomist piirkonnas. Toetatakse ka maakondliku mõjuga või laiema piirkondliku mõjuga avalike teenuste arendamise koostööprojekte, mis aitavad uuendada teenuste korraldust ja kohandada seda rahvastikumuutustele ning sihtgrupi ootustele. Avalike teenuste ümberkorraldust kohalikul tasandil toetatakse meetmest „Kättesaadavad kvaliteetsed avalikud teenused“. Kõik projektid peavad olema vähemalt maakonnaülese mõjuga. Mõju ulatus peab olema analüüsitud uuringu või analüüsiga, mis teostatakse enne toetuse taotlemist.
Iga projekt peab panustama vähemalt ühe väljundnäitaja ja ühe tulemusnäitaja sihttaseme saavutamisse. Sõltuvalt projekti kitsamast eesmärgist seatakse projekti tasandil lisaks meetme väljund- ja tulemusnäitajale projektispetsiifilised väljund- ja tulemusnäitajad ning saavutustasemed.

Meetmest toetatavad kõik projektid peavad panustama Vabariigi Valitsuse korralduses nimetatud meetme nimekirja väljundnäitajasse „**Integreeritud territoriaalse arengu projektid**“ RCO76 sihttaseme saavutamisse. Väljundnäitaja vahetase aastaks 2024 on planeeritud 0 ja aastaks 2029 on planeeritud sihttase 30 projekti.

Määruse alusel toetatavate projektide puhul eeldatakse koostööd erinevate osapooltega ja erinevate sektorite vahel. Väljundnäitajasse panustavad kõik, kas ühte või mitut integreerituse komponenti sisaldavad projektid.

Projekt loetakse integreerituks, kui see vastab vähemalt ühele järgmistest tingimustest:
a) see hõlmab erinevaid sektoreid (nt sotsiaal, majandus, keskkond);
b) see hõlmab erinevaid haldusterritooriume (nt omavalitsused);
c) projekt integreerib mitut tüüpi sidusrühmi (nt riigiasutused, erasektori osalejad, valitsusvälised organisatsioonid).

Projektid võivad panustada lisaks veel Vabariigi Valitsuse korralduses nimetatud meetme nimekirja väljundnäitajasse „**Toetatavad ettevõtjad**“ RCO01. Selles indikaatoris arvestatakse kõiki ettevõtjaid, kes saavad rahalist või mitterahalist toetust PO5 erieesmärk 2 tasandil. Näitajasse loetakse kokku rahalist ja mitterahalist toetust saanud unikaalsete ettevõtjate arv (indikaator RCO01=RCO02+RCO04). Vt mõlema indikaatori kokku lugemise selgitust. Toetatavaks ettevõtjaks loetakse vaid ettevõtjaid Äriseadustiku tähenduses (s.o füüsilisest isikust ettevõtja, osaühing, aktsiaselts, täisühing, usaldusühing, tulundusühistu). Arvestatakse ka väljaspool Eestit registreeritud ettevõtjaid. Ettevõtjad registreeritakse projektide tasandil ja andmed sisestatakse struktuuritoetuse registrisse. Väljundnäitaja sihttase aastaks 2029 on planeeritud 160 toetatud ettevõtjat, vahetaseme sihttase on aastaks 2024 planeeritud 15 toetatud ettevõtjat.

Komisjoni definitsiooni kohaselt on ettevõte defineeritud kui kasumile suunatud organisatsioon, mis valmistab tooteid või pakub teenuseid, et rahuldada turu vajadusi, eesmärgiga teenida kasumit. Tulenevalt sellest ettevõtte definitsioonist loetakse ühiste näitajate (RCO01-RCO05) arvestusse vaid ettevõtjaid äriseadustiku tähenduses (s.o füüsilisest isikust ettevõtja, osaühing, aktsiaselts, täisühing, usaldusühing, tulundusühistu). Väljaspool Eestit registreeritud ettevõtjaid arvestatakse juhul, kui need vastavad komisjoni metoodikas toodud ettevõtte definitsioonile.

Projektid võivad panustada lisaks veel Vabariigi Valitsuse korralduses nimetatud meetme nimekirja väljundnäitajasse „**Toetustega toetatavad ettevõtjad**“ RCO02, mille indikaatoris loetakse kokku ettevõtjad, kes saavad rahalist toetust toetuste vormis. Ettevõtjad registreeritakse projektide tasandil ja andmed sisestatakse struktuuritoetuse registrisse. Meetme tasandil loetakse unikaalseid ettevõtjaid.

Integreeritud projektides, kus ettevõtja on nii toetuse saaja kui ka panustab omaosalusega, oodatakse projekte tööstusalade ja ettevõtluseks vajaliku muu tehnilise taristu (nt juurdepääsuteed), tootearendus- ja regionaalsete kompetentsikeskuste, inkubaatorite ja koostöökeskuste arendamiseks, turismi edenduseks, ettevõtlusvõrgustike ja -klastrite arendamiseks. Eelduslikult 30-st integreeritud projektist esitatakse umbes 10 koostööprojekti ettevõtjatega, kus ettevõtja on partner ja panustab omafinantseeringusse. Perioodi peale prognoositakse kokku umbes 10 unikaalset ettevõtjat Äriseadustiku tähenduses. Toetatava ettevõtte suurust hinnatakse taotluse esitamise ajal, kui on tegemist riigiabi andmisega. Ettevõtja suurus määratakse abi andmisel, milleks on otsuse tegemine. Ehk sisuliselt alustatakse vastavuse kontrolli taotluse menetlusel, aga kui vastavuskontrolli ja otsuse tegemisele jääb suurem vahe, siis tuleb nimetatud asjaolud ka enne otsuse tegemist üle kontrollida. Väljundnäitaja sihttasemeks aastaks 2029 on planeeritud 10 toetustega toetatud ettevõtjat ja vahetaseme sihttase aastaks 2024 on 0.

Projektid võivad panustada lisaks väljundindnäitajasse „**Mitterahalist toetust saavad ettevõtjad**“ RCO04. Indikaatoris loetakse kokku ettevõtjad, kui nad saavad mitterahalist toetust struktureeritud viisil Erinevus võrreldes eelmise perioodiga on see, et enam ei loeta näitajasse potentsiaalseid kasusaajaid vaid näitajasse arvestatakse vaid tõendatud abiandmisi ehk, et toetuse saajad tuleb registreerida. Näiteks koolituste, seminaride, nõustamiste tõendamiseks peab olema registreerimisleht vm tõendav dokument, mis kinnitaks abi andmist konkreetsele ettevõtjale.
Juhul, kui abi saava ettevõtja andmed ei ole SFOS taotleja infost otse kättesaadavad, siis on vajalik toetatavate ettevõtjate kohta andmeid korjata Sündmuste Infosüsteemist (SIS). Tegemist on e-toetuse keskkonna uue andmekorje mooduliga. Eelkõige tekib see vajadus mitterahalise abi andmisel. Näiteks kui projektis korraldatakse koolitusi ja kasutusel on näitaja RCO04, siis koolitusel osalevate ettevõtjate ehk lõppkasusaajate andmed peavad jõudma SIS-i, et oleks võimalus ka rakenduskava ja erieesmärgi üleselt võtta välja unikaalsete abi saanud ettevõtete andmed. Andmeid saavad esitada/sisestada SIS-i osalejad ise, läbiviijad ja toetuse saaja ise. Andmeid saab SIS-i ka importida.
Toetuse saaja tagab korrektsete (mitterahalist) toetust saanud ettevõtjate andmete olemasolu registris iga poolaasta lõpu seisuga hiljemalt poolaastale järgneva teise nädala lõpuks. Rakendusüksusel on võimalus toetust saanud ettevõtjate andmete sisestamise tähtaeg ära siduda projekti aruandlusega, selleks, et hiljemalt koos aruande esitamisega oleks tagatud korrektsete andmete olemasolu registris.
Ühekordset suhtlemist (nt telefonikõned teabenõuete saamiseks) ei arvestata näitajasse. Väljundnäitaja sihttase aastaks 2029 on 150 mitterahalist toetust saanud ettevõtjat. Väljundnäitaja vahetaseme sihttase aastaks 2024 on 15 mitterahalist toetust saanud ettevõtjat.
Mitterahalise toetuse näited hõlmavad selliseid teenuseid nagu (mittetäielik loetelu): nõustamisteenused (nõustamisabi, teadmiste ja kogemuste vahetamiseks jne) või tugiteenused (kontoriruumide, veebisaitide, andmepankade, raamatukogude pakkumine). Loetakse ettevõtjaid äriseadustiku tähenduses. Toetatava ettevõtja suurus määratakse abi andmisel, milleks on otsuse tegemine. Ehk sisuliselt alustatakse vastavuse kontrolli taotluse menetlusel, aga kui vastavuskontrolli ja otsuse tegemisele jääb suurem vahe, siis tuleb nimetatud asjaolud ka enne otsuse tegemist üle kontrollida.

Vabariigi Valitsuse korralduses nimetatud meetme nimekirja rahastatavad tegevused panustavad ühtlasi ka kahte rakenduskava väljundnäitajate täitmisesse, milleks on „Integreeritud territoriaalse arengu strateegiate raamistikku kuuluvate projektidega hõlmatud elanikkond“ ja „Integreeritud piirkondliku arengu strateegiad“.

„Integreeritud territoriaalse arengu strateegiate raamistikku kuuluvate projektidega hõlmatud elanikkond“ RCO74. Näitajat ei lisata SFOSi projekti tasandile. Näitaja saavutustaseme erieesmärgi tasandil esitab SFOS lõppenud projektide infole ja Statistikaameti aruannetele nr RV0291U tuginedes.

Näitajasse loetakse erieesmärgi 2 puhul kokku kohalike avalike teenuste toetamise ja ettevõtluskeskkonna arendamise meetmest kasu saanud elanike arv. Elanikud loetakse kokku üks kord ja elanike arv ei saa olla suurem kui abikõlbliku piirkonna elanike arv. Maakonnaüleste projektide puhul loetakse kokku projektiga hõlmatud maakonna elanike arv (RCO76 loeb kokku maakondades integreeritud projekte, mida eeldatakse 30 ehk u 2 projekti igast maakonnast perioodi jooksul), kust on maha arvutatud linnapiirkondade elanike arv.

„Integreeritud piirkondliku arengu strateegiad“ RCO75. Näitajat ei lisata SFOSi projekti tasandile. RCO75 täitmise andmed esitab EK seireinfosse rakendusasutus tuginedes SFOS infole (lõpetatud projektid). Raporteeritakse unikaalsete strateegiate arvu, mille elluviimise toetuseks on rahalist toetust antud. Rakenduskava viienda poliitikaeesmärgi (PO5) meetmete sihttase 2029 on 15 strateegiat. Igal maakonnal on koostatud strateegia, kokku 15 strateegiat. Sekkumise „Atraktiivne piirkondlik ettevõtlus- ja elukeskkond“ panustatakse perioodi jooksul 14-sse strateegiasse mitmete projektide kaudu.

Kõik meetmes rahastatavad projektid panustavad ka tulemusnäitajasse „**Integreeritud projektidest kasu saanud organisatsioonide arv“** PSR37. Metoodikas täpsustatud, et näitajasse ei loeta toetuse saajaid ega projekti elluviimisega seotud teenusepakkujaid (ehitusettevõte, projekteerija jne). . Tulemusnäitaja sihttase aastaks 2029 on planeeritud 60 ehk keskmiselt on iga toetatud projekti elluviimisse partneri või kasu saava organisatsioonina kaasatud veel kaks muud organisatsiooni, kes ei ole toetuse saajad.

Vabariigi Valitsuse korralduses nimetatud meetme nimekirja tulemusnäitaja **„Erasektori investeeringud, mis täiendavad avaliku sektori toetust**“ RCR02 arvutatakse grandiga toetatud projektides ette nähtud erasektori omafinantseeringu põhjal. Näitajasse raporteeritakse erasektori panus projekti kuludesse. Riigiettevõtete puhul hõlmab näitaja kaasrahastamise osamakseid nende enda eelarvest. Näitaja täitmist raporteeritakse pärast projekti rahastusotsuse tegemist esimese vahearuandega. Rahastusotsuse muutmisel muudetakse ka näitaja saavutatud väärtust SFOSis. Tulemusnäitaja sihttaseme aastaks 2029 on planeeritud 9,3 mln eurot.

Vabariigi Valitsuse korralduses nimetatud meetme nimekirja tulemusnäitaja „**Terviklikult arendatud teenusvõrgustike arv**“ PSR39 indikaatoris loetakse kokku peale projektide lõppu projekti tulemusel välja arendatud või uuendatud teenusvõrgustikud, näiteks ettevõtlusvõrgustikud, avalike teenuste pakkumise võrgustikud, turismivõrgustikud jms teenuste kombineeritud võrgustikud. Terviklikult arendatud teenusvõrgustiku all mõistetakse kogu maakonna või suurema piirkonna üleselt ühiselt integreeritud projekti kaudu ümberkorraldatud, loogiliselt omavahel seotud teenuste komplekti, mis vastab pikaajalisele rahvastiku prognoosile (vananemine ja vähenemine) ja mis vastab sihtgrupi vajadustele. Näiteks loetakse indikaatorile vastavaks kogu maakonnas eakate hoolekande teenuste

korraldust uuendav projekt (teenuste maakondlik koordineerimine, maakondliku päevakeskuste võrgustiku rajamine vms), kuid mitte üksiku hooldekodu hoone investeeringuid, millega ei kaasne maakondlikku koostööd teenuse korraldamisel või rahastamisel. Oluline on, et projekti tegevused hõlmaksid kogu maakonda või laiemat piirkonda, mitte üksikute omavalitsuste sihtgruppe või territooriumi. Sihtgrupi vajaduste analüüsimisel on soovitatav analüüsida ka sihtrühmasiseste gruppide (nt naised, mehed, eakad, erivajadusega inimesed jne) olukorda ja vajadusi, kuna sihtgrupp ei ole kunagi homogeenne, vaid koosneb väga erinevatesse sotsiaalsetesse rühmadesse kuuluvatest inimestest, kelle olukord ja vajadused võivad oluliselt erineda. Tulemusnäitaja sihttaseme aastaks 2029 on planeeritud 20.

Väljund- ja tulemusnäitaja saavutustasemeid loetakse vahe- ja lõpparuannete alusel. Vajadusel on rakendusüksusel õigus nõuda ka järelaruande esitamist kuni ühe aasta jooksul pärast projekti lõppu.

Eelnõus § 2 lõike 6 kohaselt panustavad projektid strateegia „Eesti 2035“ järgnevatesse sihtidesse ja aluspõhimõtetesse:
Toetatavad projektid arvestavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060 artiklis 9 nimetatud horisontaalseid põhimõtteid ning panustavad Riigikogu 12. mai 2021. a otsuse „Riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ heakskiitmine“ (edaspidi *strateegia „Eesti 2035“*) aluspõhimõtete hoidmisesse ja sihtide „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ ning „Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik“ saavutamisse. Aluspõhimõtete hoidmisse ning strateegia „Eesti 2035“ sihtide saavutamisse panustatakse tasakaalustatud regionaalse arengu, soolise võrdõiguslikkuse, ligipääsetavuse, keskkonna- ja kliimaeesmärke toetaval moel järgmiste näitajatega:
1) väljaspool Harjumaad loodud SKP elaniku kohta Euroopa Liidu (EL) 27 liikmesriigi SKP elaniku kohta keskmisest;
2) rahulolu kohaliku omavalitsuse üksuste teenustega;
3) kasvuhoonegaaside netoheide CO2 ekvivalenttonnides;
4) soolise võrdõiguslikkuse indeks;
5) ligipääsetavuse näitaja.

Taotleja kohustus on kirjeldada, kuidas projekti tegevused panustavad „Eesti 2035“ sihtidega seotud horisontaalsetesse põhimõtetesse ja detailsemalt määratletud valdkondadesse ning arvestada sellega rakendamisel. Projektiaruannetes kirjeldab toetuse saaja „Eesti 2035“ aluspõhimõtete ja sihtidega seotud horisontaalsete põhimõtete edendamiseks ellu viidud tegevusi ja tegevuste tulemusi.

Määruse eelnõu koostamise hetkel on analüüsitud puutumust põhiõiguste harta nõuetega ja need on kooskõlas. Põhiõiguste harta kontroll-leht on lisatud seletuskirja lisana.

Eelnõus § 3 lõike 2 kohaselt rakendatakse sekkumist NUTS 3 piirkondade kaupa. NUTS 3 piirkonnad on Eurostati territoriaalse statistika arvepidamise III tasandi (edaspidi *NUTS 3*) regionaalne jaotus.
Meetme mõistes tähendab regionaalne jaotus jaotust NUTS 3 regioonide vahel, kuhu kuuluvad järgmised maakonnad:
Kesk-Eesti: Järvamaa, Lääne-Virumaa, Raplamaa;
Kirde-Eesti: Ida-Virumaa;
Lääne-Eesti: Hiiumaa, Läänemaa, Saaremaa, Pärnumaa;
Lõuna-Eesti: Jõgevamaa, Põlvamaa, Tartumaa, Valgamaa, Viljandimaa, Võrumaa.
Põhja-Eesti NUTS3 piirkond Harjumaa ei ole meetme sihtpiirkond.

2. peatükk. Toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus ja toetuse määr

Eelnõu teises peatükis sätestatakse toetatavad ja mittetoetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus ja hüvitamise alused, projekti abikõlblikkuse periood ning toetuse piirsumma ja osakaal, toetuse andmise seos maakonna arengustrateegiaga.

Eelnõus §-s 4 kirjeldatakse tegevusi, millele antakse toetust ja mida meetme raames ei toetata. Toetatavate tegevuste loetelu on piiratud lõikes 1 loeteluga. Kõik tegevused, millele toetust antakse, peavad aitama kaasa meetme eesmärgi ja tulemuse saavutamisele, peavad olema maakonnaülese või suurema piirkondliku mõjuga, mis tähendab, et tegevuste elluviimise ja mõjupiirkond ning sihtrühm ei või olla väiksem kui ühe maakonna ulatus, peavad olema tõenduspõhised, mis tähendab et soovitava tulemuse saavutamiseks vajalike tegevuste alternatiivid on läbi kaalutud, teostatud vajalik analüüs või uuring, maakonna arengustrateegia tegevuskavas tegevusena kirjas, peavad vastama integreeritud projekti nõuetele ja projekti investeeringute maht ei tohi ületada 80% abikõlblikust eelarvest.

Mõjuulatuse määramiseks teostab taotleja projektitegevuste analüüsi, kirjeldab mõju avaldumise viisi, sihtgrupi koosseisu ja suurust, sihtgrupi vajadusest lähtuvaid tegevusi ja investeeringuid. Analüüsi järeldustele tuginedes peab olema üheselt selge, et projekti tegevuste elluviimise ja mõjupiirkond ning sihtrühm ei ole väiksem, kui ühe maakonna ulatus. Kui sellist järeldust uuringu alusel teha ei saa, ei ole täidetud nõuded taotlusele ja projektile, ehk et taotletav projekt ei vasta nõuetele, vastavusnõue on täitmata.

Põlvkonnavahetuse toetamine tähendab pehmete tegevuste kaudu toetada näiteks uute ärimudelite tutvustavaid töötubasid, seminare, õppereise, digiplatvormi või digikeskkonna arendust jms.

Muude mitte toetatavate tegevuste hulgas ei toetata üldjuhul ka jalgratta- ja jalgteede, kõnnitee ehitamist liiklusseaduse tähenduses välja arvatud juhul, kui see on otseselt vajalik koostöökeskuste, tööstusalade, tootearenduskeskuste, inkubaatorite vms ettevõtluse tugitaristu terviklikuks arenduseks. Taotleja kohustus on põhjendada projekti tegevuste vajalikkust. Antud tingimusega soovitakse vältida dubleerimist KOV jalgratta- ja jalgteedele eraldi meetmetena antava investeeringutoetuste ning Transpordiameti Teehoiukava raames rakendatava säästlikumaid liikumisviise soodustava riigiteede taristuna jalgratta- ja/või jalgteid rahastava meetmega, mille eelarve on 2 mln eurot aastas.
Meetmest ei toetata ka projekte, mis ei ole tõenduspõhised, mille vajadus ei baseeru analüüsile või uuringule ehk soovitava tulemuse saavutamiseks vajalike tegevuste alternatiivid on läbi kaalumata.

Määruse eelnõu § 15 sätestab vastavustingimused taotlusele ja projektile. Sellest tulenevalt on oluline, et uuringus või analüüsis on selgelt välja toodud järeldused, et projekt on maakonnaülese või suurema piirkondliku mõjuga, mis tähendab, et tegevuste elluviimise, mõjupiirkond ning sihtrühm ei ole väiksem kui ühe maakonna ulatus.
Juhuks, kui taotleja ei soovi või suuda teostada projekti ettevalmistamiseks vajalikku taustaanalüüsi ise, on Rahandusministeerium selleks vajaduseks kogu meetme ettevalmistusperioodi jooksul pakkunud uuringute taotlusvoorude ning töötubade näol tuge projektide ettevalmistamiseks. Hetkel on alates 2022. aasta algusest käivitatud tegevuste rahastamiseks avatud toetusmeetme „Kohaliku ja regionaalse tasandi arendusvõimekuse tõstmine“ taotlusvoor, kus toetatavad tegevused on:

1) uuringu ja analüüsi läbiviimine, sealhulgas andmete kogumine, analüüsimine ja raporti koostamine;
2) teenuse prototüübi või mudeli koostamine;
3) konsultatsioon, koolitus ja nõustamine, sealhulgas projekti eesmärkide saavutamiseks vajaliku väliseksperdi kaasamine ning stažeerimine välisriikides;
4) seminarid, ühisarutelud ja muud töövormid projekti tegevuste kavandamiseks ja läbiviimiseks;
5) teavitamine.

Eesti keele seletav sõnaraamat selgitab, et:
1) uuring on mingi probleemi lahendamist taotlev eesmärgistatud, ajaliselt piiratud tegevus. Uuringute tulemused jäädvustatakse uurimusena;
2) analüüs on (alg)osadeks lahutav uurimine, eritlus. Analüüs ja süntees. Teaduslik, loogiline analüüs. Sündmuste, nähtuste, olukorra asjalik, kaine, põhjalik analüüs. Andmete statistiline analüüs.
Sihtgrupi vajaduste analüüsimisel soovitame analüüsida ka sihtrühmasiseste gruppide (nt naised, mehed, eakad, erivajadusega inimesed jne) olukorda ja vajadusi, kuna sihtgrupp ei ole kunagi homogeenne vaid koosneb väga erinevatesse sotsiaalsetesse rühmadesse kuuluvatest inimestest, kelle olukord ja vajadused võivad oluliselt erineda.

Erilist tähelepanu tasub pöörata finantsprognoosidele, millest sõltuvad projektijärgsed lisakulud taotlejale ja partneritele. Sageli on taotluste koostamisel kalduvus oluliselt üle hinnata teenuse kasutajate arvu ning laekuvaid tulusid kasutaja kohta, mistõttu tekivad projekti elluviimise järgselt näiliselt ettenägematud täiendavad lisakulud, mille katmise vajadusega ei ole eelarveliselt arvestatud. Samavõrra levinud on kalduvus alahinnata kaasnevaid kulusid.
Ühiselt osutatavate teenuste puhul on otstarbekas projekti ettevalmistamise faasis leppida kokku ka osapoolte hilisemad õigused ja kohustused.

Eelnõu seletuskirjas § 1 lõikes 3 on selgitatud sihtpiirkondade määratlus ja võimalused.
Rakenduskava prioriteetse suuna „Inimestele lähedasem Eesti“ erieesmärgi 1 raames antakse toetust suurematele linnapiirkondadele Tartus, Pärnus ja Ida-Viru maakonnas (Narva, Kohtla-Järve, Jõhvi, Sillamäe linnastud) ja dubleerimine erieesmärgi 1 ja erieesmärgi 2 meetme tegevuste tasandil, mille alla kuulub antud sekkumine, tegevustes on keelatud.

Tartu linnapiirkond on investeeringute maandamise kohana määruses välistatud, kuid Pärnusse ja Ida-Viru linnadesse - Narva, Kohtla-Järve, Jõhvi, Sillamäe - on lubatud investeeringuid maandada, kui tegemist on ühtlasi sama maakonna maapiirkondadele olulise objektiga linnapiirkonna territooriumil. Maakonna arengustrateegia tegevuskava tasandil peab olema läbi kaalutud, milline investeeringuobjekt on maakonnaülese mõjuulatusega ning tagab ühtlasi olulise arengutõuke maapiirkonnale.

Meetme raames ei toetata tegevusi ja investeeringuid Harju maakonda, kuna Harju maakond ei ole meetme sihtpiirkond. Tartu maakonnas ei toetata investeeringuid Tartu linnapiirkonda, kuid Tartu linnapiirkond saab projektides osaleda partnerina „pehmetes tegevustes“.

Meetmes ei toetata ka projekte mis ei ole maakonnaülese või suurema piirkondliku mõjuga, mis tähendab, et projekti tegevuste elluviimise ja mõjupiirkond ning sihtrühm ei või olla väiksem kui ühe maakonna ulatus.

Tegevused, mis ei ole selgelt vajalikud projekti tulemuste saavutamiseks, tuleb projekti tegevuskavast välja võtta. Silmas tuleb pidada, et investeeringuid, mille elluviimise tulemusel rajatud või rekonstrueeritud hoone köetavast netopinnast planeeritakse kasutada või tegelikult kasutatakse viieaastase perioodi jooksul projekti lõppemisest arvates vähem, kui 90 protsenti, meetme raames ei toetata. Eelnõustamise käigus saab taotleja küsida rakendusüksuselt nõu.

Lõike 5 kohaselt ei toetata projekte, millega projekte, millega tekitatakse olulist kahju keskkonnale. Selleks on 2021-2027 fondide DNSH analüüsi "ei kahjusta oluliselt" käigus meetme mõjusid hinnatud ning selle puhul on järeldatud, et oluline kahju tervikuna puudub: https://pilv.rtk.ee/s/d8r9aX3kARtwH5z. Taotleja kinnitab taotluses, et projektiga ei tekitata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852 artiklis 17 nimetatud olulist kahju ühelegi artiklis 9 sätestatud keskkonnaeesmärgile (vastav kinnituse nõue on sätestatud § 15 lg 1 p-s 11).

Lõike 6 kohaselt ei toetata taristuinvesteeringuid, mille puhul ei ole tagatud kliimakindlus vastavalt §-s 15 lõikes 1 punktis 12 ja § 15 lõikes 3 toodud nõuetele.

Eelnõu §-s 5 ja §-s 6 sätestatakse milliseid kulusid ja mis tingimustel hüvitatakse toetusest. Kulu on põhjendatud, kui kulu on sobiv, vajalik ja tõhus ette nähtud eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks ning see tekib toetatavate tegevuste käigus. See avaldub läbi põhjendatuse nõude ehk peab olema tuvastatav põhjuslik seos, millest saab järeldada, et antud kulu on tekkinud projekti eesmärkide ja kavandatud tulemuse saavutamiseks tehtavate asjakohaste toetavate tegevuste käigus.

Kulude abikõlblikkust hinnatakse toetuse taotlemisel kavandatud projekti tegevuste pinnalt, mis on omakorda aluseks toetuse summa ja abikõlbliku eelarve määramisel.

Toetuse kasutamine peab olema kooskõlas projektile ja toetuse saajale kohalduvate reeglitega, näiteks RHSiga, käesoleva määruse, riigiabi reeglitega. Riigiabi projektides tuleb järgida kohalduvaid ergutava mõju nõudeid, seega kulude tasumised enne taotluse esitamist viivad toetuse mittesaamiseni. Riigiabi andmise ergutava mõju reegli kohaselt ei või kohustusi võtta ja alustada tegevusega enne taotluse esitamist. Toetuse kättesaamiseks tuleb esitada dokumendid ja tõendid vastavalt makse liigile. Tegelike kulude alusel toetuse makse saamiseks tuleb tõendada kulude põhjendatust, tekkimist ja maksmist.

Eelnõu § 5 kohaselt on kulu abikõlblik, kui see on kooskõlas Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 ühtekuuluvuspoliitika rakenduskava vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused" (edaspidi *ühendmäärus*) §-ga 15 ning käesolevas määruses sätestatud tingimuste ja taotluse rahuldamise otsusega.

Määruse alusel toetatakse ainult selliseid projekte, millega ei tekitata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.06.2020, lk 13–43), artiklis 17 nimetatud olulist kahju ning mis vastavad asjakohastele EL-i ja riiklikele keskkonnaalastele õigusaktidele.

2021–2027 fondide DNSH analüüsi käigus on meetme mõjusid hinnatud (lk 126–128) ning selle puhul on järeldatud, et oluline kahju tervikuna puudub https://pilv.rtk.ee/s/d8r9aX3kARtwH5z.

Selleks, et taotlejal oleks võimalik teadlikult kinnitada „ei kahjusta oluliselt“ põhimõtet taotlusvooru juures on RTK poolt koostatud infoleht, mis on kättesaadav RTK kodulehel.

Eelnõu § 5 lõike 2 kohaselt on abikõlblikud teadus- ja arendustegevuse kulud, toote- ja teenusearenduse ning disaini kulud, arendus- ja võrgustiku tegevustega seotud kulud, personalikulud, teenuste kulud, ehitusjuhtimise ja ehitamise ning ohtlike ehitiste likvideerimise kulud, hoonestamata ja hoonestatud maa ostu kulud, omanikujärelevalve ja muinsuskaitselise järelevalve kulud, maastiku planeerimise kulud, muud vältimatud otseselt projekti elluviimiseks vajalikud kulud, sealhulgas ligipääsetavuse tagamisega seotud kulud.

Punkt 4 kohaselt on personalikulud on abikõlblikud vastavalt Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused (edaspidi *ühendmäärus*) § 16 lõigetele 1–4, ehk:
1) palk proportsionaalselt projekti heaks töötatud ajaga;
2) puhkusetasu vastavalt seaduses sätestatule;
3) teenistusest või töölt vabastamise, töölepingu või teenistussuhte lõpetamise ja muud seadusest tulenevad hüvitised proportsionaalselt punkti 1 kohase palgaga;
4) seadusest tulenevad maksud ja maksed punktides 1–3 nimetatud kuludelt;
5) seadusest tulenev lähetusega või töö- ja ametiülesande täitmisega seotud kulu;
6) koolituskulu;
7) töötaja ja ametniku tervisekontrolli kulu proportsionaalselt projekti heaks töötatud ajaga.

Personalikulud hüvitatakse tegelike kulude alusel. Kui töötaja täidab samas asutuses lisaks projekti raames tehtavale tööle ka muid tööülesandeid, peab ta tõendama töö seotust projektiga ehk projekti heaks tehtud töö osakaalu kogu tööajast, mida võib teha tööajatabeli vormis vastavalt eelnõu lisale või muus dokumendis, näiteks töölepingus fikseeritud kokkulepitud proportsiooni alusel, kus on näidatud projektiga seotuse määr kogu tööajast, seega ka töötasust. Vajadusel võib seda jaotust projekti käigus muuta, et see oleks kooskõlas tegelikkusega. Töötaja tööaja projektide vahel jaotumise protsent on tööandja hinnang eeldusega, et see on kooskõlas tegeliku tööaja jaotusega erinevate projektide vahel. Selle jaotuse kujunemist (tööandja hinnangut) rakendusüksus ei kontrolli. Juhul, kui palgakulude arvestamiseks teatatud tööaja jaotusprotsent muutub, tuleb esitada uus dokument, kus protsent on kinnitatud. Kui muutus selgub konkreetse kuu kohta, võib koostada vaid selle kuu kohta eraldi dokumendi, mis näeb ette eri olukorra kehtiva üldise tööaja ja palga korralduse suhtes. Kui tööaja osakaal vaadeldavas projektis suureneb (hüppeliselt), võib rakendusüksus küsida toetuse saajalt selgitusi. Tööaja jaotuse protsent peab olema fikseeritud sobivas dokumendis iga projektiga seotud töötaja kohta. Töö kirjeldus peab ühtima projekti tegevustega ka siis, kui tööaeg on määratud protsendina. Selliseks dokumendiks võib olla nt eraldi otsus, käskkiri või tööleping.

Füüsilise isikuga sõlmitud võlaõigusseaduses nimetatud töövõtu- või käsunduslepingu alusel tekkiv personalikulu on abikõlblikuks proportsionaalselt projekti heaks kulunud ajaga teenuse või töö eest makstav tasu, mida maksustatakse kui palka, ning sellelt tasult makstav sotsiaalmaks ja töötuskindlustusmakse, kui erinevate teenuste eest makstavad tasud on eristatud. Töötaja ja ametniku töötamine projekti heaks peab olema tõendatud kirjalikult, et oleks võimalik kontrollida hüvitamiseks esitatud kulu projektiga seotust.

Personalikulude arvestamisel kehtib samuti põhimõte, et hüvitatakse ainult projektiga seotud tööülesannete täitmise kulud. Abikõlblikud on ka töötaja ja ametniku lähetuse, koolituse ja tervisekontrolliga seotud kulud. Lähetuskulud, sh päevarahad ja mootorsõiduki kasutamise

kulud on abikõlblikud riigisisestes õigusaktides kehtestatud maksustamisele mittekuuluvate piirmäärade ulatuses või asutuse sisekorras kehtestatud piirmäärade ulatuses. Töötaja tervisekontrolliga seotud kulu all peetakse silmas töötervishoiu ja tööohutuse seaduse § 13 lõikes 7 kohaseid tööandja kulusid töötajate tervisekontrolli korraldamisel.

Punkt 8 kohaselt on hoonestamata ja hoonestatud maa ostukulud abikõlblikud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060 artikli 64 lõike 1 punktis b lubatud määras, mis tähendab, et maa ostusumma, mis moodustab rohkem kui 10 protsenti asjaomase tegevuse rahastamiskõlblikest kogukuludest ei ole abikõlblik ja mahajäetud aladel ja varem tööstuslikus kasutuses olnud aladel, millel on hooned, on see piirmäär 15 protsenti.

Lõike 3 kohaselt võib investeeringu, mille all mõistetakse kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadusest lähtuvalt põhivara soetust ja sellega kaasnevat käibemaksukulu seoses objekti ehitamise või renoveerimisega või vara soetamisega, kulu moodustada kuni 80 protsenti projekti abikõlblikust eelarvest. Abikõlbliku investeeringu hulka loetakse käesoleva määruse mõistes lisaks ka § 5 lõikes 7 lubatud projekti ettevalmistavad kulud, ehk ettevalmistav kulu peab sisalduma 80 protsenti investeeringute kulu hulgas, mitte 20 protsenti „pehmete“ tegevuste hulgas.

Lõike 4 kohaselt projekti kaudsed kulud võivad moodustada 2 protsenti projekti abikõlblikest otsestest kuludest, mida hüvitatakse ühtse määra alusel. Selline piirang tuleneb toetuse andmise eesmärgist toetada pigem projekti otseste sisutegevustega kaasnevaid kulusid ja vähendada halduskoormust, mis kaasneks kaudsete kulude tegelike kulude alusel hüvitamisega.

Lõike 7 kohaselt on lubatud enne taotluse esitamise tähtpäeva teha ehitamise või renoveerimisega seotud ettevalmistavaid ehitusliku projekteerimise, ehitusprojektide ekspertiisi sh ligipääsetavuse ekspertiisi, ehitusmaksumuse kalkulatsiooni koostamise, ehitusgeoloogiliste ja -geodeetiliste uurimistöö tegemise, ehitusloa väljastamisega seotud, keskkonnamõjude hindamise, muinsuskaitse eritingimuste koostamisega seotud tegevuste kulusid koos selleks vajalike uuringutega ning detailplaneeringu koostamise kulud, mis võivad kokku moodustada kuni 10 protsenti projekti investeeringute abikõlblike kulude kogumahust. Ehk ettevalmistavad kulud arvutatakse 80 protsenti abikõlblike kuluse kogumahust ja loetakse määruse mõttes investeeringute abikõlblike kulude hulka, mitte 20 protsenti „pehmete tegevuste“ hulka. Taotleja peab veenduma enne tegevuste alustamist, et ettevalmistavad tegevused ei ole riigiabi.

Eelnõu §-s 6 sätestatakse määruses lubatud riigiabi tegevuste abikõlblike kulude liigid. Toetuse määra erisused riigiabi ja VTA andmise korral on kirjeldatud §-s 11.
Riigiabi mõiste sisustab Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõige 1, mille kohaselt on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, siseturuga kokku sobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikide vahelist kaubandust. Kuigi viidatud artiklis täpset riigiabi definitsiooni ei anta, on sellesse peidetud 5 kriteeriumit, mille üheaegse esinemise korral saab väita, et kavandatava toetuse või soodustuse näol on tegemist riigiabi andmisega.

Seega tulebki riigiabi analüüsi alustada sellest, et leida vastus järgmistele küsimustele:
1) Kas abi antakse ettevõtjatele;
Riigiabi olemasolu analüüsimisel tuleks esmalt mõelda sellele, kas abi antakse ettevõtjale ehk täpsemalt, kas abisaaja tegeleb majandustegevusega? Ettevõtjaks tuleb lugeda igat

majandustegevusega tegelevat üksust, sõltumata viimase juriidilisest- või omandivormist, kasu teenimisest või teenuste tasuta pakkumisest. Majandustegevuse all tuleb mõista mistahes kaupade või teenuste pakkumist turul. Kui ettevõtja tegeleb nii majandustegevuse kui ka mittemajandustegevusega, loetakse teda ettevõtjaks ainult majandustegevusega seoses. Seega kokkuvõttes võivad väga paljud tegevused liigituda riigiabi mõistes majandustegevuse alla. Euroopa Kohus ja Euroopa Komisjon on aga ka välja toonud teatud erandid, millised tegevused majandustegevuseks pigem ei liigitu. Majandustegevusega ei ole seotud näiteks:
a) avalikku võimu teostavad avalik-õiguslikud isikud. Siia kuluvad tegevused, mis on seotud nt politsei, kaitseväe või päästeametiga, vangide valvamise või avaliku maa arendamisega. Samas näiteks hoonete ehitamist avalikule maale loetakse majandustegevuseks;
b) tervishoiuteenuse osutajad, kui nad on lahutamatu osa riiklikust tervishoiuteenistusest ning neis osutatakse teenuseid tausta või väga väikese tasu eest. Tasulise tervishoiuteenuse pakkumist loetakse aga majandustegevuseks;
c) haridus- ja teadusasutused, kui nad on riikliku haridussüsteemi lahutamatu osa ja neid rahastatakse peamiselt avalikest vahenditest. Näiteks kutsekoolid, lasteaiad, ülikoolid, aga ka eraoperaatorid, kui nad pakuvad selliseid teenuseid riigi nimel. Tasuliste haridusteenuste osutamist loetakse aga majandustegevuseks;
d) kultuuripärandi hoidmisega ja looduskaitsega tegelevad asutused, kui neid rahastatakse valdavalt avalikest vahenditest. Näiteks muuseumid, raamatukogud, teatrid, ooperimajad, arheoloogilised leiukohad, looduspärandid jne. Kirjeldatud tegevused loetakse majandustegevuseks, kui neid rahastatakse valdavalt kommertstuludest, nt kinod, kontserdid, eraomandis olevate ajalooliste hoonete taastamine jne;
e) avaliku ja tasuta infrastruktuuri rahastamine. Samal ajal kommerts- ja piiratud kasutuses oleva infrastruktuuri rahastamist loetakse majandustegevuseks.

2) Kas abi antakse riigi vahenditest;
Riigiabi andmisega on tegemist siis, kui abi andmisega seotud vahendid on otseselt või kaudselt riigi vahendeid või riigile omistatavad vahendid. Seega on riigi vahendid nii riigi enda, kohaliku omavalitsuse üksuse, riigi sihtasutuste, fondide vms poolt antud toetused. Vahendid on riigile omistatavad, kui näiteks äriühing ei saa otsust vastu võtta ilma, et tal tuleks nende tegemisel arvestada avaliku sektori asutuste nõuete või juhistega.

3) Kas abi annab eelise, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi;
Eeliseks loetakse iga majanduslikku kasu, mida ettevõtja ei oleks saanud tavalistes turutingimustes, s.o ilma riigi sekkumiseta. Eeliseks ei loeta pelgalt toetust, vaid ka sooduslaenu, riigivara alla turuhinna kasutada andmist jms. Eelis võib seisneda ka ettevõtte majanduslikest koormistest vabastamises, näiteks kui riik maksab osa konkreetse ettevõtja tööjõukuludest, vabastab see ettevõtja kuludest, mis muidu kaasneksid tema majandustegevusega. Seega konkurentsi kahjustavaks loetakse igat riigi vahenditest kas otseselt või kaudselt antud majanduslikku eelist. Eelise välistab olukord, kus riik käitub nii nagu teeks seda samas olukorras sarnane turuoperaator (erainvestor).

4) Kas abil on valikuline iseloom;
Valikulisusele viitab see, kui abi on ette nähtud vaid teatud ettevõtjatele (näiteks ainult väikestele ettevõtjatele) või ettevõtjate grupile (nt ühe sektori ettevõtjatele) või ainult ühe piirkonna ettevõtjatele. Samuti on valikulisusega tegemist siis, kui abi antakse kaalutlusõiguse alusel, mitte automaatselt. Näiteks kui toetuse saamiseks tuleb esitada taotlus ja see rahuldatakse siis, kui teatud tingimused on täidetud. Valikuline iseloom puudub üldistel meetmetel. Viimased on meetmed, mis on seadusega kehtestatud ja rakenduvad

kaalutlusõiguseta kõigile liikmesriigi ettevõtjatele sõltumata nende tegevusvaldkonnast, suurusest vms.

5) Kas abi kahjustab liikmesriikide vahelist kaubandust;
Avaliku sektori toetus on riigiabina käsitletav üksnes siis, kui selle andmine kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi ja liikmesriikide vahelist kaubandust. Kui abi tugevdab või parandab abisaaja positsiooni võrreldes tema konkurentidega, siis tõenäoliselt on tegemist kasvõi potentsiaalse konkurentsi moonutamisega. Praktilistel kaalutlustel eeldatakse, et kui riik annab ettevõtjale rahalise eelise liberaliseeritud sektoris, kus on või võib olla konkurents, on tegemist konkurentsi moonutamisega. Avaliku sektori toetust loetakse konkurentsi moonutavaks juba siis, kui abisaaja vabastatakse sellega kuludest, mida ta muidu oleks oma igapäevase tegevuse käigus pidanud kandma. Sealjuures ei pea konkurentsi moonutav mõju olema oluline või materiaalne. See, et abi saav ettevõtja või antav abisumma on väike, ei välista iseenesest liikmeriikidevahelise konkurentsi moonutamise ohtu.

Selleks, et tegemist oleks riigiabi andmisega, peab sellel olema kahjustav mõju liikmesriikide vahelisele kaubandusele. Siinjuures ei ole oluline tõendada, et abil on tegelik mõju, vaid üksnes seda, kas see võib liikmesriikide vahelist kaubandust kahjustada. Mõjutamine võib toimuda ka siis, kui abisaaja vahetult piiriüleses kaubanduses küll ei osale, kuid võib abi tõttu muuta teiste liikmesriikide ettevõtjate turule sisenemise keerulisemaks. Siiski ei või mõju liikmesriikide vahelisele kaubandusele jääda pelgalt hüpoteetiliseks või eeldatavaks ning Euroopa Komisjon on mitmel juhul leidnud, et teatud tegevustel võib olla konkreetsete asjaolude tõttu ka ainult kohalik mõju. Selleks tuleb analüüsida 3 kriteeriumi, mille samaaegsel esinemisel võib asuda seisukohale, et meetmel on pelgalt kohalik mõju:
a) abi eesmärk ei ole suurendada asjaomase piirkonna nõudlust või meelitada sellesse piirkonda investeeringuid ning sellega ei takistata teistest liikmesriikidest pärit ettevõtjate asutamist;
b) abisaaja toodetavad kaubad ja osutatavad teenused on üksnes kohaliku iseloomuga ja piiratud geograafilise ulatusega (suunatud kohalikele klientidele);
c) mõju naabruses asuvate liikmesriikide turgudele ja tarbijatele ei ole märkimisväärne.

Euroopa Komisjon on leidnud, et eeltoodud kriteeriumitele võiks vastata näiteks peamiselt kohalikku elanikkonda teenindavad spordi- ja puhkerajatised, piirkondlikud kultuuriüritused- ja üksused, väikesed lennujaamad ja sadamad, haiglad ja muud tervishoiuasutused, mis pakuvad teenust valdavalt kohalikule elanikkonnale jms (täpsemalt vt riigiabi mõiste teatise p 197 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XC0719(05)&from=EN).

Kui riigiabi analüüsi tulemusena on vastus kõigile eeltoodud viiele küsimusele “jah", sisaldab kavandatav TAT riigiabi andmist ning tuleb mõelda, millisel eesmärgil ehk milliste Euroopa Komisjoni suuniste, raamistike, teatiste või grupierandi määruse alusel abi anda saaks. Seda, millist EL õiguslikku alust saab ja võiks kasutada, sõltub konkreetselt abi andmise eesmärkidest ja tingimustest.

Punktis 1 investeeringuteks ettenähtud regionaalabi abikõlblikud kulud on:
a) materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse tehtavate investeeringute kulud,
b) alginvesteeringuga loodud töökohtadest tulenevad prognoositud palgakulud, mis arvutatakse välja kaheks aastaks, või
c) kahe eelneva kulu kombinatsioon, mille suurus ei ületa punkti a või b summat, olenevalt sellest, kumb on suurem.

Alates 1. jaanuarist 2022. a saab Eestis suurettevõtja puhul toetada vaid „uut majandustegevust soodustavat alginvesteeringut“, mille all mõistetakse üldise grupierandi määruse artikkel 2 punkti 51 tähenduses investeeringut materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse seoses uue ettevõtte asutamisega või ettevõtte tegevuse mitmekesistamisega tingimusel, et uus tegevus ei ole sama sõi sarnane ettevõtte varasema tegevusalaga.

Punktis 2 teadus- ja arendusprojektidele antava abi abikõlblikud kulud on:
a) personalikulud, milleks on teadlased, tehnikud ja muu abikoosseis selles ulatuses, mil nad tegelevad konkreetse uurimisprojektiga,
b) vahendite ja seadmete kulud sel määral ja sellise ajavahemiku jooksul, mil neid kasutatakse projekti jaoks. Kui vahendeid ja seadmeid ei kasutata projektis kogu nende kasutusea vältel, peetakse abikõlblikuks vaid amortisatsioonikulusid, mis vastavad projekti kestusele ja mis arvutatakse üldiselt aktsepteeritava raamatupidamistava kohaselt,
c) ehitiste ja maa kulud sel määral ja sellise ajavahemiku jooksul, mil neid kasutatakse projekti jaoks. Ehitise puhul peetakse abikõlblikuks vaid amortisatsioonikulu, mis vastab projekti kestusele ja mis arvutatakse üldiselt aktsepteeritava raamatupidamistava kohaselt. Maa puhul on abikõlblikud omandi üleminekuga seotud kulud või tegelikult tekkinud kapitalikulud;
d) turutingimustel välisallikast ostetud või litsentsitud lepinguliste teadusuuringute, teadmiste ja patentide kulud ning üksnes projekti jaoks kasutatud nõustamisteenuste ja muude sarnaste teenuste kulud;
e) täiendavad üldkulud ja muud tegevuskulud, sealhulgas materjali, varustuse ja samalaadsete toodete kulud, mis on kantud otseselt projekti tõttu.
Teostatavusuuringu puhul on abikõlblikud kulud uuringu kulud.

Punktis 3 teadusuuringute taristule investeeringuteks ette nähtud riigiabi puhul on abikõlblikud materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse tehtud investeeringute kulud.

Punktis 4 innovatsiooniklastritele antava abi puhul on abikõlblik investeerimisabi, mida võib anda klastri rajamiseks või uuendamiseks. Abikõlblikud on materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse tehtud investeeringute kulud.
Abikõlblikud kulud on ka innovatsiooniklastrile antava tegevusabi kulud, mille all peetakse silmas personali- ja halduskulud (sealhulgas üldkulud) seoses järgmiste tegevustega:
a) klastri elavdamine, et lihtsustada koostööd, teabe jagamist ning spetsialiseeritud ja kohandatud tugiteenuste osutamist ja suunamist;
b) klastri turundus, et suurendada uute ettevõtjate ja organisatsioonide osalemist ning klastri nähtavust;
c) klastri vahendite haldamine; koolitusprogrammide, töötubade ja konverentside korraldamine, et toetada teadmiste jagamist, võrgustike loomist ja riikidevahelist koostööd.

Punktis 5 kultuuri edendamiseks ja kultuuripärandi säilitamiseks antav abi puhul on abikõlblikud:
1) investeerimisabi abikõlblikud kulud on materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse tehtud investeeringute kulud, sealhulgas:
a) taristu rajamise, uuendamise, omandamise, konserveerimise või parandamise kulud, juhul kui taristu tegevusaega või ruume kasutatakse kultuurilistel eesmärkidel aastas vähemalt 80 % ulatuses;
b) kultuuripärandi omandamise, sealhulgas rentimise, omandiõiguse ülekandmise ja füüsilise ümberpaigutamise kulud;
c) materiaalse ja vaimse kultuuripärandi kaitse, säilitamise, restaureerimise ja taastamise kulud, sealhulgas lisakulud, mis seonduvad säilitamisega nõuetekohastel tingimustel, spetsiaalsete

tööriistade ja materjalidega, ning dokumenteerimise, teadusuuringute, digiteerimise ja avaldamise kulud;
d) kulud, mille eesmärk on parandada üldsuse juurdepääsu kultuuripärandile, sealhulgas digiteerimise ja muu uue tehnoloogia kulud, kulud erivajadustega isikute juurdepääsu parandamiseks (eelkõige rambid ja liftid erivajadustega isikutele, Braille kirjas teave ja katsutavad eksponaadid muuseumides) ning kultuurilise mitmekesisuse edendamiseks ekspositsioonides, programmides ja seoses külastajatega;
e) kultuuriprojektide ja kultuuriliste tegevuste, koostöö- ja vahetusprogrammide ning toetuste kulud, sealhulgas kulud, mis on seotud valikumenetlustega ja edendustööga ning vahetult projekti tulemusel kantud kulud.
2) tegevusabi puhul on abikõlblikud eelkõige järgmised kulud:
a) kultuuriasutuse ja pärandiobjekti kulud, mis seonduvad pideva või korrapärase tegevusega, sealhulgas näituste, etenduste ja üritustega ning sarnase kultuurilise tegevusega tavapärase tegevuse käigus;
b) kulud, mis on seotud kultuuri ja kunstiga seotud haridustegevuse ning avalikkuse teavitamisega kultuuri väljendusvormide mitmekesisuse kaitse ja edendamise tähtsusest haridusprogrammide ja teadlikkuse tõstmise programmidega, sh uute tehnoloogiate abil;
kulud, mille eesmärk on parandada üldsuse juurdepääsu kultuuriasutustele või pärandiobjektidele ja kultuurilisele tegevusele, sealhulgas digiteerimise ja muu uue tehnoloogia kasutamise kulud ning kulud puudega isikute juurdepääsu parandamiseks;
d) kultuuriprojekti või -tegevusega otseselt seotud tegevuskulud, nt
kinnisvara ja kultuuriasutuste rendikulud, reisikulud, kulud kultuuriprojekti või -tegevusega otseselt seotud materjalidele ja tarvikutele, näituste ja dekoratsioonide arhitektuurilistele struktuuridele, tööriistade, tarkvara ja varustuse laenu-, rendi- ja amortisatsioonikulu,
kulud seoses juurdepääsuõigustega autoriõigustega kaitstud teostele ja muule intellektuaalomandiõigustega kaitstud sisule, reklaamikulu ja kulud, mis on kantud vahetult projekti või tegevuse tulemusel;
amortisatsioonikulud ja rahastamiskulud on abikõlblikud ainult siis, kui need ei ole hõlmatud investeeringuteks ettenähtud abiga;
e) kultuuriasutuse ja pärandiobjekti või projekti töötajatega seonduvad personalikulud;
f) väliskonsultantide ja sisseostetud teenuste pakkujate poolt osutatud nõustamis- ja tugiteenuste kulud, mis on kantud vahetult projekti tulemusel.

Punktis 6 spordi- ja mitmeotstarbelise vaba aja veetmise taristule antava abi puhul on abikõlblikud taristule antava investeeringuteks ettenähtud abi abikõlblikud kulud, mis on materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse tehtud investeeringute kulud. Sporditaristule antava tegevusabi puhul on abikõlblikud taristu teenuste osutamisega seotud tegevuskulud. Tegevuskulud hõlmavad näiteks personali-, materjali-, tellitud teenuste, kommunikatsioonide, energia-, hooldus-, rendi- ja halduskulusid jms, kuid ei hõlma amortiseerumis- ja finantseerimiskulusid, kui need on hõlmatud investeeringuteks ettenähtud abiga.

Punktis 7 kohalikule taristule investeeringuteks ette nähtud abi puhul on abikõlblikud materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse tehtud investeeringute kulud.
Kohaliku taristu rajamise või uuendamise rahastamiseks antav abi, millega aidatakse kohalikul tasandil kaasa ettevõtlus- ja tarbimiskeskkonna parandamisele ja tööstusliku baasi ajakohastamisele ja väljaarendamisele.
Kui tegemist on regionaalabi või abiga investeeringuteks kohalikku taristusse, tuleb jälgida üldise grupierandi määruse artiklis 6 sätestatud ergutava mõju tingimust. Investeeringuga seotud projekti loetakse abikõlblikuks vaid tingimusel, et taotluse esitamise hetkeks ei ole alustatud projektis või projektiga seotud toetatavate tööde teostamist või varade soetamist või

võetud õiguslikult siduvaid kohustusi nende tööde teostamiseks või varade soetamiseks. Õiguslikult siduvaks kohustuseks loetakse näiteks tellimuse kinnitamine, pakkumusega nõustumine, lepingu või kokkuleppe sõlmimine, ettemaksu tegemine, teenuse kasutamine, üleandmis-vastuvõtmisakti sõlmimine jms. Kohustuste võtmiseks ei loeta investeeringuobjektiga seotud maa ostmist ning investeeringuks ettevalmistustöid, näiteks kinnistu soetamist, investeeringuteks vajalike teostatavusuuringute teostamist, ehituslikku projekteerimist või ehitamiseks vajalike lubade saamist. Juhul kui taotleja on ettevalmistustöid teinud enne taotluse esitamist, ei loeta ettevalmistustöödega seotud kulusid projekti abikõlblikeks kuludeks, kuid investeeringu abikõlblikkust ergutava mõju tingimuses suhtes need ei mõjuta.

Punktis 8 alusel vähese tähtsusega abi andmise piirmäär on 200 000 eurot ettevõtja kohta kolme majandusaasta jooksul. Määruse alusel ei anta põllumajanduslikku, kalanduslikku VTA-d.
VTA andja peab abi saajat teavitama. Abi andmisel peab rakendusüksus otsuses märkima, et antav abi on vähese tähtsusega abi komisjoni määruse nr 1407/2013 või 360/2012 tähenduses (täpsemalt vt konkurentsiseaduse § 33). Abi andja on kohustatud jälgima, et uue vähese tähtsusega abi andmisel ei ületataks vähese tähtsusega abi ülemmäära.

Eelnõu §-s 7 sätestatakse kulude hüvitamise alused. Projekti kaudsed kulud hüvitatakse ühtse määra alusel, mis on 2%. Kõik ülejäänud kulukategooriad projektis hüvitatakse tegelike kulude alusel.

Eelnõu §-s 8 sätestab abikõlbmatud kulud. Punkti 8 alusel ei ole abikõlblikud investeeringute kulud, mille osakaal ületab 80 protsenti projekti abikõlblikust eelarvest. Piirangu mõte on mitte lubada kasutada toetust vaid ehitamiseks, seadmete soetamiseks jms, vaid et projektiga lahendataks maakonnaülese mõjuga kitsaskoht, teostataks oluline arendus, millest saavad kasu oluline osa maakonna elanikest.

Eelnõu §-s 9 sätestatakse meetme abikõlblikkuse periood ja projekti abikõlblikkuse periood.
Projekti abikõlblikkuse periood on taotluse rahuldamise otsuses määratud ajavahemik, millal peavad projekti tegevused algama ja lõppema ning mis peab jääma meetme abikõlblikkuse perioodi. Projekti abikõlblikkuse perioodi lõpp ei tohi olla hilisem, kui 36 kuud alates taotluse esitamise tähtpäevast e-toetuse keskkonnas. Vastavalt ühendmääruses sätestatule peavad kõik projekti kulud, ka ettevalmistamisega seotud kulud jääma projekti abikõlbliku perioodi sisse. Ettevalmistavaid kulusid võib teha alates meetme abikõlblikkuse perioodi algusest 2021. aasta 1. jaanuarist.

Taotlusvoorus rahastatud ehitustegevust sisaldavas projektis peavad § 5 lõikes 7 nimetatud ettevalmistavad kulud olema tehtud ja ehitustööde leping sõlmitud ühe aasta jooksul alates taotluse esitamise tähtpäevast. Taotluse esitamise tähtpäev on mõistetav taotlusvooru tähtpäevana, mitte taotluse registreerimise näiteks varasema tähtpäevana.
Projekti rakendamise käigus juhtunud avariide või muude eriolukordade tõttu võib rakendusüksus projekti abikõlblikkuse perioodi pikendada maksimaalselt kahel korral: esimesel korral kuni kuue kuu võrra ja teisel korral kuni nelja kuu võrra, seda tingimusel, et projekti abikõlblikkuse periood ei ületa meetme abikõlblikkuse perioodi.

Üldise grupierandi määruse alusel antava abi korral, välja arvatud kultuuri edendamiseks ja kultuuripärandi säilitamiseks antava abi korral, kui üldise grupierandi määruse artiklis 53 sätestatud tingimused on täidetud, ei tohi taotleja alustada projektiga seotud tegevusi ega võtta nende tegemiseks kohustusi enne taotluse rakendusüksusele esitamist. Tööde alustamise all

mõistetakse kas investeeringuga seotud ehitustööde alustamise või esimene õiguslikult siduvat kohustust tellida seadmeid või muud kohustust, mis teeb investeeringu pöördumatuks, olenevalt sellest, mis on varajasem. Tööde alustamiseks ei peeta maa ostmist ja ettevalmistustöid, näiteks lubade saamist või teostatavusuuringute teostamist. Ülevõtmiste puhul tähendab „tööde alustamine" omandatud ettevõttega vahetult seotud vara omandamise hetke.

Eelnõu §-s 10 sätestatakse toetuse minimaalne ja maksimaalne suurus, mis on 700 000 eurot kuni 3 mln eurot ühe projekti kohta, toetuse maksimaalne määr 75 protsenti abikõlblikest kuludest va kui toetus on määruses lubatud riigiabi või vähese tähtsusega abi. Maksimaalne toetuse määr 75 protsenti peab olema täidetud projekti tasandil, see tähendab, et kui mõne projekti tegevuse puhul rakendatakse riigiabi reeglitest tulenevalt madalamat toetusmäära, on lubatud toetada teisi projekti tegevusi ka kõrgema toetuse määraga kui 75 protsenti.

Mitme maakonna ühise, piirkonnas olulise tähtsusega projekti elluviimiseks, mis sisaldub kõigi projektiga seotud maakondade maakonna arengustrateegia tegevuskavas ja mille puhul taotlejaks on kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse nõuetele vastav maakondlik arendusorganisatsioon (MARO), suureneb maksimaalne summa 3 000 000 euro võrra iga partnerina projekti kaasatud MARO kohta. Nimetatud sättega soovitakse soodustada mitme maakonna koostööd piirkonnale oluliste ja mõjusate projektide elluviimisel.

Mitme maakonna ühise projekti puhul esitab taotluse taotlejaks valitud MARO, teine MARO osaleb projektis partnerina. Selleks, et taotleja ja partnerite poolt kokkulepitud tegevused, õigused, kohustused ja vastutus oleksid õigusselged, on osapooltel otstarbekas sõlmida koostööleping. Osapooled peavad olema suutelised koos tagama vajaliku omafinantseeringu ning katma ka võimalikud kallinemiste või abikõlbmatute tegevuste kulud.

Ühise taotluse võib esitada ka juhul, kui projekti osapooled asuvad erinevates NUTS 3 piirkondades. Näiteks kui soovitakse esitada kahes erinevas NUTS 3 piirkonnas asuva kahe MARO koostööprojekt, kehtivad samad reeglid nagu samas NUTS 3 piirkonnas asuvatele MARO koostööprojektidele - tegevus peab olema mõlema maakonna arengustrateegia tegevuskavas, maakonnaülese mõjuga ja peab vastama kõigile määrusest tulenevatele nõuetele. Rakendusüksus korraldab kahe erineva NUTS 3 piirkonna ühise taotluse hindamise mõlema piirkonna hindamiskomisjonide poolt üheaegselt. Taotlus kuulub rahuldamisele, kui mõlemad hindamiskomisjonid hindavad projekti positiivselt.
Kahe MARO koostööprojekti maksimaalne toetussumma ei tohi ületada 6 mln eurot.

Lõikes 3 sätestatakse võimalus taotleda toetuse summa suurendamist 10 protsenti, juhul kui kallinemine on tekkinud riigihanke kallinemise tõttu. Toetuse summa suurendamisel peab omafinantseeringut suurendama proportsionaalselt toetuse suurendamisega. Näiteks kui taotluses oli kavandatud toetusmääraks 70 protsenti ja omafinantseeringuks 30 protsenti, peab jääma sama proportsioon kehtima ka toetuse suurendamisel. Toetuse summa suurendamisel lõike 3 alusel tuleb silmas pidada, et seejuures ei saa ületada lõikes 1 nimetatud maksimaalset toetuse summat. Rakendusüksus teeb projekti toetuse rahastamise otsuse muutmise juhul, kui projektide rahastamise eelarve jääk seda võimaldab ja taotlus loetakse põhjendatuks.

Toetuse summa suurendamise võimaluse teises taotlusvoorus otsustatakse enne teise taotlusvooru väljakuulutamist lähtuvalt meetme eelarvelistest võimalustest.

Kui toetus on käsitletav riigiabina või vähese tähtsusega abina, järgitakse riigiabi ja vähese tähtsusega abi andmise reegleid.

Eelnõu §-s 11 sätestatakse üldise grupierandi määruse alusel riigiabi ja vähese tähtsusega abi määrad.

Regionaalabi puhul on määruse eelnõus kajastatud toetusmäärasid, mis kehtivad 2024. aasta lõpuni. Alates 2025.a algusest jõustuvad Põhja-Eesti, Kesk-Eesti ja Lääne-Eesti jaoks 5% võrra madalamad regionaalabi piirmäärad, vastavad muudatused määruses tehakse hiljemalt 2024. aasta lõpuks. Ehk, et alates 1.01.2025 on Kesk- ja Lääne-Eestis abi regionaalabi osakaal madalam – täpsemalt suurettevõtjal 15%, keskmisel 25% ja väikeettevõtjal 35% abikõlblikest kuludest. Ida-Virumaa ja Lõuna-Eesti puhul jäävad eelnõus nimetatud regionaalabi maksimaalsed määrad kehtima 2022-2027.
Lõikes 3 ja 5 kasutatakse sõna „protsendipunkti“ (inglise percentage point) asemel „protsendi võrra“ kuigi Euroopa Komisjon kasutab sõna „protsendipunkt“ grupierandi määruses ja käesoleva määruse riigiabi reguleerivad sätted peavad olema kooskõlas komisjoni määrusega. „Ametniku soovitussõnastikus“ soovitatakse järgmist:
Protsentides mõõdetavate arvude muutumist ei ole vaja väljendada inglise keele mõjulise sõnaga „protsendipunkt”. Sobib kasutada väljendit protsendi võrra, kus sõna võrra näitab, et kirjeldatakse protsentides mõõdetava suuruse muutumist.
Näited:
1) Tulumaks on vähenenud 26%-lt 21%-le, st 5 protsendipunkti ⇒ Tulumaks on vähenenud 26%-lt 21%-le, st 5% võrra;
2) Augustis toetas erakonda 39 protsenti küsitletuid, septembris vähenes partei populaarsus ühe protsendipunkti võrra 38-le ⇒ Augustis toetas erakonda 39 protsenti küsitletuid, septembris vähenes partei populaarsus ühe protsendi võrra 38-le;
3) 2013. aastast KOV-idele laekuva tulumaksu määr suureneb 0,17 protsendipunkti võrra 11,57 protsendini ning 2014. aastast 0,03 protsendipunkti võrra 11,6 protsendini ⇒ 2013. aastast KOV-idele laekuva tulumaksu määr suureneb 0,17% võrra 11,57 protsendini ning 2014. aastast 0,03% võrra 11,6 protsendini.

Vähese tähtsusega abi ülemmäär on 200 000 eurot kolme aasta jooksul. Kui toetus kvalifitseerub riigiabiks või vähese tähtsusega abiks, loetakse vastavaks abiks ka avaliku sektori vahenditest eraldatud osa omafinantseeringust. Kui riigiabina või vähese tähtsusega abina kvalifitseeruvat toetust taotletakse suuremas summas, kui taotlejal on luba saada, vähendatakse taotleja nõusolekul toetuse summat kuni vähese tähtsusega abi ülemmäärani.
Juhul, kui toetuse saaja ellu viidavate tegevuste raames saavad tegevustes osalejad vähese tähtsusega abi, on toetuse saaja kohustatud kontrollima enne tegevuse toimumist tegevuses osaleja vastavust Komisjoni määrusele (EL) nr 1407/2013 (VTA määrus) vastavalt rakendusüksuse juhistele. Vähese tähtsusega abi andmisel on kulud abikõlblikud vaid juhul, kui nimetatud osalejate puhul on täidetud VTA määruses sätestatud vähese tähtsusega abi andmise tingimused. Toetuse saaja informeerib vastavalt konkurentsiseaduse § 33 lõikele 4 vähese tähtsusega abi saajat sellest, et talle antakse vähese tähtsusega abi ja kui suur on abi summa. Toetuse saaja esitab rakendusüksusele andmed vähese tähtsusega abi saanud tegevustes osalejate nimede ja antud abi summadega iga kord koos kuluaruandega.

Eelnõu §-s 12 sätestatakse maakonna arengustrateegiale rakenduvad nõuded.
Tulenevalt rakenduskavast, toetatakse ettevõtlus- ja elukeskkonna arengut läbi territoriaalsete strateegiate, mida mõistame maakonna arengustrateegiatena ja milles on sätestatud integreeritud meetmed maakondade majanduslike, keskkonnaalaste, kliimaalaste, demograafiliste ja sotsiaalsete probleemide lahendamiseks.

Maakonna arengustrateegia kui territoriaalne strateegia Euroopa ühissätete määruse artikkel 29 lõike 1 kohaselt peab sisaldama järgmist teavet:

a) strateegiaga hõlmatud geograafiline piirkond;
b) analüüs, mis käsitleb piirkonna arenguvajadusi ja -potentsiaali, kaasa arvatud majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnaalaseid seoseid;
c) piirkonna kindlakstehtud arenguvajaduste ja -potentsiaaliga tegelemiseks rakendatava integreeritud lähenemisviisi kirjeldus;
d) kirjeldus, mis käsitleb artikli 8 kohast partnerite kaasamist strateegia ettevalmistamisse ja rakendamisse. Strateegiad võivad samuti sisaldada toetatavate tegevuste loetelu.

Strateegia eelnõu tuleb ühissätete määruse nõuetele vastavuse tagamiseks esitada rahandusministeeriumile arvamuse andmiseks, kes töötab välja kontroll-lehe ning annab hinnangu strateegia vastavusele Euroopa ühissätete määruse artiklis 29 nimetatud nõuetele.

Lisaks rakendusasutuse vastavushinnangu andmisele peab meetme rakendamiseks strateegia olema heaks kiidetud KOV üksuste volikogude poolt vastavalt KOKS-ile. Kehtiva KOKS regulatsiooni kohaselt loetakse maakonna arengustrateegia vastuvõetuks ja see jõustub pärast seda, kui vähemalt kaks kolmandikku maakonna selliste kohaliku omavalitsuse üksuste volikogudest, mille elanike koguarv moodustab vähemalt kaks kolmandikku maakonna elanike koguarvust ning mille hulka peab kuuluma ka maakonnakeskuseks olev KOV, on selle heaks kiitnud.

Rakendusasutus võib enne positiivse hinnangu andmist teha põhjendatud ettepanekuid maakonna arengustrateegia või selle eelnõu muutmiseks või täiendamiseks, et tagada kooskõla ühissätete määruse nõuetega. Seetõttu on otstarbekas esitada strateegia eelnõu ministeeriumile enne kohalike omavalitsuste üksuste volikogudes heakskiitmist, et vältida ajamahukat täiendavat strateegia kooskõlastusringi maakonnas.

Kui maakonna arengustrateegias kavandatakse meetme elluviimise perioodil muudatusi, mis puudutavad rahastatavate tegevuste rakendamist või ühissätete määruse artikli 29 lõike 1 kohast teavet, teavitatakse sellest toetuse saajate huvide kaitseks enne muudatuste heakskiitmist rakendusasutust.

3. peatükk. Nõuded toetuse taotlejale, partnerile ja taotlusele

Eelnõu §-s 13 sätestatakse nõuded toetuse taotlejale ja partnerile. Taotleja ja partner peavad vastama ühendmääruse § 3 lõikele 2.

Meetme tegevused on suunatud maakonna ja regionaalse tasandi integreeritud projektide käivitamiseks ja koostöö edendamiseks. Eelistatud on mitme maakonna koostööprojektid mõjusate, piirkonnale oluliste tegevuste elluviimiseks. Minimaalseks projekti tegevuste kavandamise ja elluviimise tasandiks on maakond.

Maakonnaülese mõjuga projekti abikõlblikuks taotlejaks võib olla meetme sihtpiirkonnas tegutsev sihtasutus või mittetulundusühing, kelle all mõistetakse määruse sisu ja eesmärke arvestades eelkõige maakonna arengu suunajat ja elluviijat arendusorganisatsiooni, sealhulgas ka MARO. Vastavalt kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 6^1 lõike 2 või 3 alusel sama paragrahvi lõikes 1 nimetatud ülesannet täitva isiku ehk MARO ülesanne on ühiselt kavandada maakonna arengut ja selle elluviimist.

Taotleja võib olla ka avalik-õiguslik ülikool tegutsemiskohaga väljaspool Harju maakonda ja Tartu linnapiirkonda (näiteks Eesti Maaülikooli regionaalne kompetentsikeskus tegevuskohaga Pollis, Viljandimaal) ja kutsehariduskeskus.

Lisaks on Saaremaa ja Hiiumaa vald taotlejatena lubatud, kuna Saaremaa vald täidab maakonna arendusorganisatsiooni rolli ning Hiiumaal ongi vaid üks omavalitsus, mis koostöös Hiiumaa Arenduskeskusega arengut suunab ja veab.

Partneritena on lisaks oodatud projekti tegevustes rahaliste vahenditega osalema äriühingud ja KOVid. KOVidel on võimalik osaleda projektis partnerina, keskendudes eelkõige neile projekti tegevustele, mis viiakse ellu omavalitsuse territooriumil.

Eelkõige peab taotleja ise tõendama, et tema ja projekti kaasatud partner või partnerid vastavad määruses nõutud tingimustele. Taotluses on oluline kirjeldada projektiga kavandatut võimalikult selgelt ja täpselt. Samuti tuleb taotlejal rakendusüksuse nõudmisel anda täiendavat teavet, sest rakendusüksus peab veenduma, et taotleja ja taotluses esitatud teave vastavad määrusele. Taotleja peab võimaldama rakendusüksusel kontrollida taotluses nimetatud asjaolusid ka taotleja või partneri juures või kavandatava tegevuse rakendamise asukohas. Kui projekt, mille elluviimiseks toetust taotletakse, hõlmab ka mittetoetatavaid tegevusi ning projekti tervikuna valmimine on vajalik taotluses nimetatud tulemuste saavutamiseks, siis rakendusüksuse nõudmisel tuleb tõendada ka mittetoetatavate tegevuste elluviimise suutlikkust. Täiendavate selgituste või tõendite nõudmise vajadus võib tekkida siis, kui taotleja majandustegevuse näitajad ei võimalda projekti mahtu või olemust arvestades esmapilgul hinnata, kas projekt on taotlejale jõukohane.
Kui peale taotluse esitamist taotluses esitatud andmed muutuvad või ilmnevad uued asjaolud, mis võivad mõjutada taotluse kohta otsuse tegemist, peab taotleja sellest rakendusüksust esimesel võimalusel teavitama.

Lõike 3 kohaselt nähakse ette ühendmääruse § 3 lõike 2 punktides 1–7 sätestatud nõuded taotlejale ja partnerile, mille punkti 1 kohaselt ei anta toetust projektile, kui taotlejal või partneril on varasema projekti raames finantskorrektsiooni otsuse kohaselt tagasimaksmisele kuuluv toetus tagasi maksmata. Silmas peetakse sellist olukorda, kus toetuse tagasimaksmiseks ettenähtud tähtaeg on möödunud, sealhulgas ajatamisgraafiku alusel, kuid toetust ei ole ettenähtud mahus tähtaja jooksul tagasi makstud. Nõude mõte ei ole kohustada tagasimaksmisele kuuluvat toetust tagasi maksma enne tagasimakse tähtaega, vaid sellega ajendatakse tagasimaksmisele kuuluvat toetust maksma tagasi tähtaegselt. Ühendmääruse punktis 2 nimetatud kehtiva karistuse puudumise nõude kontrollimiseks tehakse järelepärimine karistusregistrisse. Isik loetakse karistatuks või tal on kehtiv karistus kuni karistusregistri seaduse alusel karistusandmete kustutamiseni ja arhiivi kandmiseni.
Punktis 3 nimetatud majandustegevuse nõue rakendatakse juhul, kui toetatakse ettevõtjat. Nõue on seotud toetuse saaja haldus- ja toimimissuutlikkuse nõudega, mis on hõlmatud vastavas valdkonnas tegutsemise lubadega ehk taotlejal peab olema täidetud majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse tähenduses tulenevad nõuded ettevõtlusega tegelemisel. Nõude täitmist kontrollitakse majandustegevuse registrist.
Punkti 4 kohaselt ei või taotlejal ja partneril olla maksu- või maksevõlg riigile koos intressiga suurem kui 100 eurot või peab see olema ajatatud. Nõude eesmärgiks on toetada isikuid, kellel ei ole sellist võlgnevust riigi ees. Maksu- ja maksevõlgnevusi saab kontrollida e-maksuameti/e-tolli kodulehelt: http://apps.emta.ee/e-service/doc/i0301.xsql.

Punkti 5 kohaselt ei anta toetust isikule, kes on pankrotis, likvideerimisel või sundlõpetamisel, millisel juhul eeldatakse, et tal puudub projekti elluviimiseks vajalik toimimis- ja finantssuutlikkus. Infot pankroti, likvideerimise ja sundlõpetamise menetluse kohta saab äriregistrist ning mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrist, samuti väljaandest Ametlikud Teadaanded.
Punkti 6 kohaselt ei anta toetust isikule, kes on raskustes ettevõtja, kui selline keeld tuleneb EL õigusaktist. Näiteks kui toetust antakse riigiabina grupierandi määruse alusel , millisel juhul on toetuse andmine keelatud. Samuti võib täiendav piirang tulla fondi või ühissätete määrusest. Raskustes oleva ettevõtja mõistet selgitab Komisjoni teatise nr 2004/C 244/02 „Ühenduse suunised raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta“ (ELT C 244 , 01/10/2004 Lk 0002–0017) punkt 2.1. Kui taotleja või partner on riigiasutus või põhiseaduslik institutsioon, siis finantseerimisvõimekust eeldatakse ilma täiendavate tingimusteta, sest iga riigiasutuse kohustus on tagada kulude kate riigieelarve seaduse kohaselt.
Punkti 7 kohaselt peab taotlejal ja partneril olema projekti elluviimiseks ja haldamiseks vajalik kvalifikatsioon, kogemus, õiguslik, organisatsiooniline või tehniline eeldus. Selline eeldus võib tuleneda toetatavast eesmärgist või tuleneda mõnest projekti elluviimisega seotud seadusest, mistõttu sihistatakse toetus teatud juriidilises vormis tegutsevatele juriidilistele isikutele, tegevuste valdkonnale või piirkonnale. Arvestades toetatavat valdkonda ja taotlejate sihtgruppi, seatakse nõuded taotleja organisatsioonile hindamiskriteeriumides- näiteks projektijuhi kvalifikatsioonile ja kogemusele, selleks, et veenduda toetuse saaja haldus- ja toimimissuutlikkuses toetatava projekti edukaks elluviimiseks.

Lõigetes 4 ja 5 nimetatud nõuete alusel tuvastatakse sisuliselt, kas taotlejal on olemas ühissätete määruses nõutud projekti elluviimiseks vajalik haldus-, finants- ja toimimissuutlikkus taotluses kirjeldatud tegevuste tegemiseks ja projekti tulemuste saavutamiseks.

Lõikes 6 sätestatakse, et projekti tegevustes võib lisaks taotlejale ja partnerile osaleda ka kasu saav organisatsioon, kes osalevad projektist toetatavate tegevuste rakendamisel. Kasu saava organisatsiooni mõiste tuleneb EK poolt tsentraalselt kehtestatud mõõdikute definitsioonist, mille järgi „Integreeritud projektidest kasu saanud organisatsioonide arv“ mõõdikus loetakse kokku organisatsioonide arvu, kes osalevad projektist toetatavate tegevuste rakendamisel.
Loetakse nii neid organisatsioone, kellel tekivad rakendamise käigus kulud (panustavad omafinantseeringusse), kui ka neid kellel ei teki kulusid.
Kasu saavad organisatsioonid tuleb nimetada projekti taotluses, kus tuleb kirjeldada nende roll projektis. Organisatsioon peab olema juriidiline isik, üldjuhul sama organisatsioonide ring kes võivad olla ka taotlejad.

Eelnõu §-s 14 sätestatakse taotleja kohustus kindlustada, et projekti tulemusel loodud või soetatud vara jääb avalikku kasutusse vähemalt viieks aastaks pärast projekti lõppemist.

Tuginedes eelnevate struktuurivahendite perioodi kogemustele ja vajadusele kindlustada vajadus avaliku rahaga toetatud projektide avalik kasutus teatud aja jooksul, kehtestatakse määrusega vastav nõue 5 aastat. Võetakse arvesse ka, et investeeringute mõju avaldumise aega ei toimu paari aastaga vaid pikema perioodi jooksul.

Eelnõu §-s 15 sätestatakse nõuded taotlusele, mis tulenevad ühendmäärusest. Lisaks loetletakse nõuded projektis sisalduvatele tegevustele.

Sätestatakse tingimus, mille alusel toetust saavad vaid maakonnaülese või suurema piirkondliku mõjuga projektid, mis tähendab, et tegevuste elluviimise, mõjupiirkond ning sihtrühm ei või olla väiksem kui ühe maakonna ulatus. Vaata selgitust seletuskirja §-s 4.

Taotlus peab andma veendumuse, et projekt on tõenduspõhine. Selleks tuleks taotlusele lisada viited asjakohastele allikatele (maakonna arengustrateegia taustaanalüüs, uuringuraport, teostatavus-tasuvusanalüüs, kliendisegmendi- või turuanalüüs vms) või kirjeldada taotluses teostatavust ja tasuvust projekti vajadust, täiendavust, lisandväärtuse tekkimist, kas projekt on sotsiaalmajanduslikult tasuv, sh kes on projekti peamised sihtgrupid ja kasusaajad, kuidas on nende vajadustega taotlust ettevalmistatus arvestatud, kas projekt on efektiivselt teostatav, kas projekt on majanduslikult jätkusuutlik, kas projekti elluviimise, mõjuulatus ja sihtrühm ei ole väiksem kui ühe maakonna ulatus.

Peab olema üheselt arusaadav, mis on projekti esitamise ajendiks, kas teenuse korraldamises on olulised lüngad, kas teenust korraldatakse ümber rahvastiku muudatustele vastavaks, kas teenust korraldatakse ümber nutikamaks-säästlikumaks. Oluline on, et tuleks välja probleem, alternatiivsed võimalused selle lahendamiseks ning projekti valitud lahenduse parima sobivuse põhjendused. Uuringut ja analüüsi ei pea teenusena sisse ostma, kui taotlejal endal on võimekus uuring või analüüs koostada või võimalus kasutada olemasolevat statistikat, varasemaid analüüse, keskkonna minuomavalitsus.ee seireandmeid vms. Oluline on, et lahendatava probleemi kavandatud tegevuste alternatiivid on läbi kaalutud ja leitud parim võimalik lahendus.

Projekti põhjendatuse kirjeldamisel on otstarbekas aluseks võtta maakonna arengustrateegia vastava valdkonna eesmärk ning siduda järgemööda sellega strateegiasse valitud valdkondlikud mõõdikud, kokkulepitud tegevussuunad, alles seejärel projekti partnerite ja tegevuste valik. Taotluses ei ole vaja põhjendada maakonna arengustrateegia eesmärkide, mõõdikute ega tegevussuundade valikut, üksnes seda, kuidas esitatud taotluse tegevused aitavad alternatiividest paremal moel kaasa arengustrateegias kokkulepitu saavutamisele.

Lõike 1 punktis 9 sätestatakse nõue, et taotluses nimetatud arenduste ja investeeringu tulemusena valmiv objekt peab olema ligipääsetav ja kasutatav kõigile kasutajarühmadele parimal võimalikul viisil vastavalt universaaldisaini põhimõtetele.
Universaalne disain tähendab, et investeeringu tulemusena valmiv objekt peab ilma ümberkorraldusteta olema kasutatav kõikidele kasutajagruppidele. Täpsemat teavet ja vajadusel konsultatsiooni universaalse disaini küsimuste osas saab võrdõiguslikkuse kompetentsikeskusest: http://kompetentsikeskus.sm.ee
Meetmest abikõlblik ettevalmistav kulu on ka ligipääsetavuse ekspertiisi tellimine ehitusprojektile, mis võimaldab taotlejal jõuda sobivaimate ehituslike lahendusteni.

Lõikes 1 punktis 11 sätestatakse taotleja kinnituse nõue, et projekti mõju on kooskõlas „ei kahjusta oluliselt“ põhimõtetega, mis tähendab seda, et ettevõte peab kinnitama, et kavandatav investeering ei tekita Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198/13, 18.06.2020, lk 1–31) artikli 17 kohaselt kahju ühelegi artiklis 9 sätestatud keskkonnaeesmärgile. Keskkonnaeesmärgid: kliimamuutuste leevendamine, kliimamuutustega kohanemine, vee ja mereressursside kestlik kasutamine ja kaitse, ringmajandus, sh jäätmetekke vältimine ja jäätmete ringlusse võtmine, õhu-, vee- ja pinnasesaastatuse vältimine ja tõrje, elurikkuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine.

Lõikes 1 punktis 12 alusel peab taristuinvesteeringute puhul, mille kestvus on vähemalt 5 aastat, taotlusele lisama kliimakindluse tagamise hinnangu. Taristu näiteks on hooned, võrgutaristu (nt elektrivõrgud, veetaristu), teed, tööstustaristu, looduspõhine taristu (haljasalad, äravoolusüsteemid). Täpsem loetelu on toodud Euroopa Komisjoni teatises 2021/C 373/01 „Taristu kliimakindluse tagamise tehnilised suunised aastateks 2021-2027“. Taristuprojektid, mille puhul on vajalik kliimakindluse tagamine, hõlmavad uue taristu rajamist või olemasoleva taristu terviklikku uuendamist või laiendamist. Taristuprojektide puhul on vaja arvestada energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttega, mis tähendab, et taristuprojektidel on oluline suurendada energiatõhusust, et seeläbi kokku hoida energiakulult ning toetada kliima- ja keskkonnaeesmärkide saavutamist.
Hinnangu saab tellida teenusena vastavalt pädevalt organisatsioonilt või koostada ise, kuid millele peab olema lisatud pädeva organisatsiooni ametlik kinnitus kasutatud metoodika kohta.

Kuna suuremal osal taristul on pikk eluiga või kasutusiga, siis jääb 2021–2027 rahastatavast taristust suurem osa kasutusse ka sajandi teisel poolel ja hiljemgi. Samal ajal toimub majanduses kooskõlas Pariisi kliimakokkuleppe ja Euroopa kliimaseadusega üleminek KHG netonullheitele (kliimaneutraalsusele), mis peab olema saavutatud 2050. aastaks ja mis hõlmab uute KHG heite eesmärkide saavutamist 2030. aastaks. Kliimamuutused suurendavad jätkuvalt mitmesuguste äärmuslike kliima- ja ilmastikunähtuste sagedust ja tõsidust, mistõttu EL on seadnud eesmärgi saada kliimamuutustele vastupanuvõimeliseks ühiskonnaks, mis on täielikult kohanenud kliimamuutuste vältimatu mõjuga, suurendades oma kohanemisvõimet ja vähendades oma haavatavust kooskõlas Pariisi kliimakokkuleppe, Euroopa kliimaseaduse ja kliimamuutustega kohanemise ELi strateegiaga. Kliimakindluse hindamine on nõutud vähemalt viieaastase kestvusega taristuinvesteeringute puhul. Kliimakindluse hindamiseks on Euroopa Komisjon välja andnud teatise nr 2021/C 373/01, millega kehtestatakse taristu kliimakindluse tagamise tehnilised suunised aastateks 2021–2027, et tagada kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise meetmete integreeritus toetatavates projektides. Samuti on investeeringute valimisel eelistatud tegevused, mis järgivad energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet.

Lihtsustamaks taotleja poolse dokumentatsiooni ettevalmistamist, et tõendada projekti vastavust lõike 1 punktides 11 ja 12 nõutule, lisab rakendusüksus oma veebilehele asjakohased juhendmaterjalid ja metoodika.

Lõike 1 punktis 13 sätestatakse tingimus projekti toetuse kaasabil rajatud või rekonstrueeritud hoonete energiatõhususele. Kui projektiga tehakse Majandus- ja taristuministri 30. aprilli 2015. a määrus nr 36 Lisa 4 „Nõuded energiamärgise andmisele ja energiamärgisele” sisalduvaid energiatõhususstöid suuremas rahalises mahus kui 50% abikõlblikest kuludest või kui teostatakse oluline rekonstrueerimine ja ehitamine, peab projekti tulemusena vastama hoonete energiatõhususarv ettevõtlus- ja infotehnoloogiaministri 11. detsembri 2018. a määruses nr 63 „Hoone energiatõhususe miinimumnõuded“ sätestatud hoone tüübile kohalduvatele energiatõhususe miinimumnõuetele.

Projekti toetusega rajatud või rekonstrueeritud hoone puhul, mille käigus tehakse energiatõhustöid välispiiretesse ja tehnosüsteemidesse ning mis on osa projekti abikõlblikest kuludest, kehtib sama printsiip, mis rajatud ja rekonstrueeritud hoonetele, ehk et peavad olema tagatud vähemalt energiatõhususe miinimumnõuded.

Punkt 6 ei kehti projektidele, mis on seotud hoonega, millele energiatõhususe miinimumnõuded ei kohaldu. Nendeks on:

- üld- või detailplaneeringu alusel miljööväärtuslikule alale jäävad või väärtusliku üksikobjektina;
- määratletud hooned või hooned, mis on tunnistatud mälestisteks, asuvad muinsuskaitsealal või kuuluvad UNESCO maailmapärandi nimekirja ning mille olemust või välisilmet muudaks energiatõhususe miinimumnõuete täitmine oluliselt;
- peamiselt kultusekohtadena või religioosseteks tegevusteks kasutatavad hooned;
- ajutised, kuni kaheaastase kasutuseaga hooned;
- tööstusalad ja töökojad ning väikese energiavajadusega eluruumideta põllumajandushooned;
- elamud, mida kasutatakse elamiseks vähem kui neli kuud aastas;
- hooned, mille suletud netopind on kuni 50 m².

Ehitusseadustikus on defineeritud hoone energiatõhusus, mis on hoone tüüpilise kasutusega seotud energianõudluse rahuldamiseks vajalik arvutuslik või mõõdetud energia hulk, mis hõlmab muu hulgas kütmiseks, jahutuseks, ventilatsiooniks, vee soojendamiseks ja valgustuseks tarbitavat energiat.
Vastavalt ehitusseadustikule on energiatõhususe miinimumnõuded olemasolevate või ehitatavate hoonete summaarse energiatarbimise piirmäärad, mis lähtuvad hoone kasutamise otstarbest ja arvestavad tehnilisi näitajaid, hoone energiatõhusust oluliselt mõjutavatele tehnosüsteemidele esitatavaid nõudeid või tingimusi taastuvenergia kasutuselevõtuks. Energiatõhususe miinimumnõuded võivad hõlmata ka nõudeid hoone teistele tehnosüsteemidele, kui süsteemide talitluse tõttu suureneb hoone energiavajadus olulisel määral.
Oluline rekonstrueerimine on ehitamine, mille puhul on hoone piirdekonstruktsioonide muutmisega ning kande- ja jäigastavate konstruktsioonide muutmise ja asendamisega või välispiirete ja tehnosüsteemide või nende osade muutmisega või tehnosüsteemi tervikliku asendamisega seotud kulud suuremad kui üks neljandik rekonstrueeritava hoonega samaväärse hoone keskmisest ehitusmaksumusest.
Projektidele puhul, mis sisaldavad nii investeeringuid kui muid „pehmeid“ tegevusi on oluline, et investeeringud moodustaks muude tegevustega sisulise terviku ning kõik projekti tegevused oleksid üksteist ja projekti keskset eesmärki toetavad. Nõudele vastavaks ei peeta projekte, kus investeeringud oleks elluviidavad ja soovitud tulemus saavutaks ka ilma muude projekti tegevusteta või vastupidi.

Lõikes 2 „ei kahjusta oluliselt“ printsiip on põhimõte, mille kohaselt ei tekitata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.06.2020, lk 13– 43), artiklis 17 nimetatud olulist kahju ühelegi artiklis 9 sätestatud keskkonnaeesmärgile;

Lõikega 3 on tagatud selgus, millest lähtutakse, et tagada kõigi investeeringute puhul kliimakindlus ning kestlikkus.
Kliimakindluse tagamine on protsess, mille eesmärk on vältida taristu vastuvõtlikkust võimalikele pikaajalistele kliimamõjudele, tagades, et järgitakse energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet ja et projektist tulenevate kasvuhoonegaaside heitkoguste tase on kooskõlas 2050. aastaks saavutatava kliimaneutraalsuse eesmärgiga. Taristu kliimakindluse tagamise hindamisel tuleb lähtuda Euroopa Komisjoni teatisest 2021/C 373/01 „Taristu kliimakindluse tagamise tehnilised suunised aastateks 2021–2027“ (ELT C 373, 16.09.2021, lk 1–92). Abimaterjal juhendite kasutamiseks avaldatakse taotlusvooru avamisel RTK kodulehel.

4. peatükk. Toetuse taotlemine

Eelnõu §-s 16 sätestatakse taotlusvooru avamise kord ja eelarve jaotus.
Valdkonna eest vastutav minister kinnitab taotlusvooru tähtaja, mille jooksul on võimalik taotlusi esitada ning eelarve NUTS 3 piirkondade lõikes. Sihtrühma teavitamine taotlusvooru kuupäevadest ja eelarvest on rakendusüksuse ülesanne.

Meetme elluviimiseks on plaanis korraldada kaks piirkondlikku taotlusvooru. Kui NUTS 3 piirkonna pingerea rahastamise mahtu arvestades ei laeku esimeses taotlusvoorus piisavalt taotlusi või osaliselt rahastamise mahu sisse jääva taotluse esitaja loobub projekti elluviimisest, liidetakse toetuse jääk koos elluviimisel projektide odavnemise, finantskorrektsioonide, loobumise tulemusel projektidest vabanevate vahenditega ühtseks üle-eestilisteks vahenditeks, mis jaotatakse uuesti NUTS 3 piirkondade vahel ja võetakse kasutusele teises taotlusvoorus pingerea alusel.

NUTS 3 piirkondades läbi viidud taotlusvoorude järgselt vabanevate vahenditega rahastatakse projekte, mis said piirkondade teises taotlusvoorus hindamisel positiivse hinde, kuid jäid rahastamata toetusvahendite lõppemise tõttu. Projektid järjestatakse piirkondade taotlusvoorus hindamisel saadud koondhinde alusel üle-eestilisse pingeritta ja taotlusi rahastatakse järjest vahendite lõppemiseni. Enne teise taotlusvooru läbiviimist täpsustatakse määruses see, kas ka teise taotlusvooru projektidel jääb võimalus taotleda hangete kallinemise korral toetuse summa suurendamist või mitte ning kas vabade vahendite tekkimisel antakse eelis kallinenud teise vooru projektidele või üle-eestilise pingerea rahastamata taotlustele.

Eelnõu §-s 17 kohaselt läbivad taotlejad enne taotluse esitamist rakendusüksuse juures eelnõustamise. Taotleja esitab eelnõustamiseks rakendusüksusele projektiplaani, mis sisaldab lõikes 2 loetletud andmeid.

5. peatükk. Taotluse menetlemine

Eelnõu §-s 18 sätestatakse toetuse esitamise viis ja menetlemise tähtaeg.
Toetuse taotlus esitatakse e-toetuse keskkonna kaudu ja taotlus peab vastama määruses sätestatud tingimustele. Taotleja võib esitada taotlusvoorus ainult ühe projektitaotluse maakonna arengustrateegia tegevuskava tegevussuuna kohta. Tegevussuuna all mõistetakse arengustrateegia valdkondlike eesmärkide saavutamiseks vajalikku ja endasse konkreetseid tegevusi koondavat tegevusuunda.
Näiteks majanduse valdkonna ettevõtluse arendamise tegevussuunad.

Kui taotlus ei ole esitatud tähtaegselt, jäetakse taotlus läbi vaatamata, mis tähendab, et taotlust ei võeta sellisel juhul taotluse nõuetele vastavuse kontrolli. Läbi vaatamata jätmisest teavitatakse taotlejat, lisades tähtaja ületamise asjaolude kirjelduse ja viite läbi vaatamata jätmise õiguslikule alusele.
Taotluse esitamise tähtpäev on mõistetav taotlusvooru tähtpäevana, mitte taotluse registreerimise tähtpäevana, mis võib olla varasem tähtpäev.
Juhul, kui e-toetuse keskkonna tehnilise vea tõttu ei ole võimalik taotlust tähtpäevaks esitada, loetakse taotlus siiski tähtpäevaliselt esitatuks, kui see on esitatud tehnilise vea likvideerimise järgsel tööpäeval. Taotlejatele antakse esimesel võimalusel rakendusüksuse veebilehel teada, et e-toetuse keskkond toimib jälle.
Taotluse menetlemine koosneb taotluse ja taotleja nõuetele vastavuse kontrollist, taotluse riigiabi analüüsist, hindamisest ja taotluse rahuldamise, osalise rahuldamise, kõrvaltingimustega rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse tegemisest. Rakendusüksus võib menetleda taotlusi üldjuhul 52 tööpäeva taotluse esitamise tähtpäevast.

Rakendusüksus kontrollib taotleja, partneri ja taotluse nõuetele vastavust üldjuhul 52 tööpäeva, kui ei esine taotluse läbi vaatamata jätmise alust. Kui vastavuse kontrollimisel selgub, et taotluses esitatud teave ei ole siiski piisav või mõni nõue ei ole täidetud, antakse tavapäraselt haldusmenetluse seaduse tähenduses taotlejale võimalus puuduse kõrvaldamiseks, sh lisateabe esitamiseks ja määratakse selleks tähtaeg. Rakendusüksusel on määrusest tulenevalt õiguse menetlemise aega põhjendatud juhtudel pikendada 10 tööpäeva.
Kui taotleja kõrvaldab puuduse ettenähtud tähtaja jooksul, loetakse nõue täidetuks. Kui puuduste kõrvaldamise raames esitatud lisateave ei anna ikkagi alust lugeda nõuet täidetuks, tehakse taotluse rahuldamata jätmise otsus.
Samuti võib taotluse menetleja (rakendusüksus, hindamiskomisjon) teha ettepaneku täiendada või muuta taotluses kajastatut või projektiga seonduvat. Ettepanek taotluses rakendusüksuse poolt nimetatud asjaolude muutmiseks ja/või lisateabe esitamiseks võidakse teha, kui taotluses kajastatud tegevused, eeldatavad kulud, väljamakse eeldused, eelarve või taotletav toetuse summa ei ole põhjendatud või muul põhjendatud juhul. Näiteks juhul, kui projekti tegevused on liiga toreduslikud või need pole taotletavas mahus sobivad, vajalikud või piisavalt tõhusad ning kui taotluses nimetatud asjaolu muutmise tulemusel on projekti mõju põhjendatum. Seda sõltumata sellest, kas projekti toetatakse tegelike kulude põhiselt või lihtsustatud kulude alusel.
Kui taotleja ei ole nõus projekti tegevusi või nende ulatust, eelarvet või taotletava toetuse summat muutma ja kokkulepet ei saavutata, jäetakse taotlus rahuldamata või võimalusel tehakse taotluse osalise rahuldamise otsus, sh arvestades ka projekti hindamise tulemust. Kui taotleja muudab taotlust vastavalt ettepanekule ja esitab nõutud teabe või dokumendid, jätkatakse taotluse menetlemisega ning kui projekt osutub valikukriteeriumide kohaldamise tulemusel toetatavaks, tehakse taotluse rahuldamise otsus.

Eelnõu §-s 19 sätestatakse et rakendusüksus tunnistab taotleja, partneri ja taotluse nõuetele vastavaks, kui need vastavad määruse nõuetele.

Lisaks määruses nimetatud nõuete peavad taotleja ja partner vastama ühendmääruse § 3 lõikes 2 nõuetel, mille alusel tuvastatakse sisuliselt, kas taotlejal on olemas ühissätete määruses nõutud projekti elluviimiseks vajalik haldus-, finants- ja toimimissuutlikkus taotluses kirjeldatud tegevuste tegemiseks ja projekti tulemuste saavutamiseks.

Ühendmääruse § 3 lõike 2 punkti 1 alusel ei anta projektile toetust, kui taotlejal või partneril on varasema projekti raames finantskorrektsiooni otsuse kohaselt tagasimaksmisele kuuluv toetus tagasi maksmata. Silmas peetakse sellist olukorda, kus toetuse tagasimaksmiseks ettenähtud tähtaeg on möödunud, sealhulgas ajatamisgraafiku alusel, kuid toetust ei ole ettenähtud mahus tähtaja jooksul tagasi makstud. Nõude mõte ei ole kohustada tagasimaksmisele kuuluvat toetust tagasi maksma enne tagasimakse tähtaega, vaid sellega ajendatakse tagasimaksmisele kuuluvat toetust maksma tagasi tähtaegselt.
Punktis 2 nimetatud kehtiva karistuse puudumise nõude kontrollimiseks tehakse järelepärimine karistusregistrisse. Isik loetakse karistatuks või tal on kehtiv karistus kuni karistusregistri seaduse alusel karistusandmete kustutamiseni ja arhiivi kandmiseni.
Punktis 3 nimetatud majandustegevuse nõue tuleb kehtestada juhul, kui toetatakse ettevõtjat. Nõue on seotud toetuse saaja haldus- ja toimimissuutlikkuse nõudega, mis on hõlmatud vastavas valdkonnas tegutsemise lubadega ehk taotlejal peab olema täidetud majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse tähenduses tulenevad nõuded ettevõtlusega tegelemisel. Nõude täitmist kontrollitakse majandustegevuse registrist.
Punkti 4 kohaselt ei või taotlejal ja partneril olla maksu- või maksevõlg riigile koos intressiga suurem kui 100 eurot või peab see olema ajatatud. Nõude eesmärgiks on toetada isikuid, kellel

ei ole sellist võlgnevust riigi ees. Maksu- ja maksevõlgnevusi saab kontrollida e-maksuameti/e-tolli kodulehelt: http://apps.emta.ee/e-service/doc/i0301.xsql.
Punkti 5 kohaselt ei anta toetust isikule, kes on pankrotis, likvideerimisel või sundlõpetamisel, millisel juhul eeldatakse, et tal puudub projekti elluviimiseks vajalik toimimis- ja finantssuutlikkus. Infot pankroti, likvideerimise ja sundlõpetamise menetluse kohta saab äriregistrist ning mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrist, samuti väljaandest Ametlikud Teadaanded.
Punkti 6 kohaselt ei anta toetust isikule, kes on raskustes ettevõtja, kui selline keeld tuleneb EL õigusaktist. Näiteks kui toetust antakse riigiabina grupierandi määruse alusel , millisel juhul on toetuse andmine keelatud. Samuti võib täiendav piirang tulla fondi või ühissätete määrusest. Raskustes oleva ettevõtja mõistet selgitab komisjoni teatise nr 2004/C 244/02 „Ühenduse suunised raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta“ (ELT C 244 , 01/10/2004 Lk 0002–0017) punkt 2.1. Kui taotleja või partner on riigiasutus või põhiseaduslik institutsioon, siis finantseerimisvõimekust eeldatakse ilma täiendavate tingimusteta, sest iga riigiasutuse kohustus on tagada kulude kate riigieelarve seaduse kohaselt.
Punkti 7 kohaselt peab taotlejal ja partneril olema projekti elluviimiseks ja haldamiseks vajalik kvalifikatsioon, kogemus, õiguslik, organisatsiooniline või tehniline eeldus. Selline eeldus võib tuleneda toetatavast eesmärgist või tuleneda mõnest projekti elluviimisega seotud seadusest, mistõttu sihistatakse toetus teatud juriidilises vormis tegutsevatele juriidilistele isikutele, tegevuste valdkonnale või piirkonnale. Arvestades toetatavat valdkonda ja taotlejate sihtgruppi, tuleb TAT määruses seada nõuded taotleja organisatsioonile - näiteks projektijuhi kvalifikatsioonile ja kogemusele, selleks, et veenduda toetuse saaja haldus- ja toimimissuutlikkuses toetatava projekti edukaks elluviimiseks.

Eelnõu §-s 20 sätestatakse hindamiskomisjoni moodustamise alused. Rakendusüksus moodustab hindamiskomisjoni igas NUTS 3 piirkonnas välja arvatud Harju maakond, mis ei kuulu meetme sihtpiirkonda.
Lääne-Eestis (Hiiumaa, Läänemaa, Saaremaa, Pärnumaa), Kesk-Eestis (Järvamaa, Lääne-Virumaa, Raplamaa), Kirde-Eestis (Ida-Virumaa) moodustatakse hindamiskomisjon, kuhu kuulub kuni kaks MARO esindajat ning vähemalt kaks ettevõtjate organisatsiooni esindaja või tunnustatud ettevõtja juhtorgani liiget.

Lõuna-Eesti NUTS 3 piirkonnas (Jõgevamaa, Põlvamaa, Tartumaa, Valgamaa, Viljandimaa, Võrumaa) moodustatakse 7-liikmeline hindamiskomisjon kuhu kuulub kuni kolm MARO esindajat ning vähemalt kolm ettevõtjate organisatsiooni esindajat või tunnustatud ettevõtja juhtorgani liiget.
Tunnustatud ettevõtjana käsitatakse piirkonnas hea avaliku mainega olulist tööandjat, mis ei ole riigi ega kohaliku omavalitsuse valitseva mõju all, on tegutsenud piirkonnas vähemalt kolm aastat, annab tööd vähemalt kahekümnele töötajale ja 2021. aasta aastakäive on olnud vähemalt üks miljon eurot.
Ettevõtjate organisatsioonina käsitatakse erasektori algatusel ja eestvedamisel moodustatud katusorganisatsiooni, näiteks maakondlikku ettevõtjate ühendust, ettevõtlusklastrit või mõne üleriigilise esindusorganisatsiooni piirkondlikku esindust. Ettevõtjate organisatsiooniks ei loeta riigi ega kohaliku omavalitsuse valitseva mõju all olevaid organisatsioone.

Hindamiskomisjoni liige:
1) peab vastama ÜSS2021_2027 § 11 lõikes 2 sätestatud nõuetele;

2) peab deklareerima erapooletust ja sõltumatust hinnatavatest projektidest ja et ta ei ole seotud isik menetletava taotlusega, menetlusosaline või tema esindaja või sugulane ning isikliku seotuse esinemise korral ennast hindamisest taandama;
3) peab tagama hindamiskomisjoni liikmeks oleku ajal ja pärast liikmeks oleku aja lõppemist tähtajatult talle hindamiskomisjoni töö käigus teatavaks saanud informatsiooni konfidentsiaalsuse;
4) tunnustatud ettevõtja või ettevõtjate organisatsiooni esindaja ei tohi olla samaaegselt taotleja või partneri omavalitsuse volikogu liige, ametnik ega töötaja ja mitte ka taotleja või partneri omavalitsuse valitseva mõju all oleva organisatsiooni esindaja.
Hindamiskomisjoni liikmeks olemine ja tegevus peab vältima taotluse menetlemise, rakendusüksuse või hindamiskomisjoni maine, usaldusväärsuse ning autoriteedi kahjustamist.

Hindamiskomisjoni liikmed peavad deklareerima oma erapooletust ja sõltumatust hinnatavatest projektidest, taotlejatest ja partneritest ning vastama ÜSS2021_2027 § 11 lõikes 2 sätestatud nõuetele, mis sätestab, et taotluse menetleja ja taotluse suhtes otsuse tegija ei või olla isik, kes on jõustunud kohtuotsuse alusel süüdi mõistetud ametialases süüteos või karistusseadustiku § 209–212, 217^2 või 280 alusel ning kelle karistusandmeid ei ole karistusregistri seaduse alusel kustutatud ja arhiivi kantud.
Karistusseadustiku § 209- 212 217^2 või 280 käsitlevad kelmust, sooduskelmust, investeerimiskelmust, kindlustuskelmust, usalduse kuritarvitamist ja valeandmete edastamist.
Eelnevaga määratletakse nõuded taotluste menetlejatele. Taotluse menetleja tuleb taandada HMS § 10 alusel. Ametnik peab oma teenistusülesandeid täitma erapooletult vastavalt avaliku teenistuse seaduse § 51 lõikele 2.

Erapooletuse nõue rakendub kõikidele rakendusasutuste ja rakendusüksuste teenistujatele, töötajatele ja käsunduslepingu alusel töö tegijatele, kes osalevad taotluse nõuetele vastavuse ja hindamise protsessis, sõltumata töösuhte vormist, sest nad osalevad haldusakti andmise menetluses ja rakendusüksus tegutseb, sealhulgas eraõiguslikus vormis, toetuse andmise menetluses haldusorganina.
Erapooletus ja isiku seotuse puudumine ei ole tagatud ka siis, kui taotleja ja taotluse menetleja on seotud isikud korruptsioonivastase seaduse § 7 tähenduses.

Seotud isik korruptsioonivastase seaduse tähenduses on:
1) ametiisiku abikaasa, vanavanem, ametiisiku või tema abikaasa vanem ning ametiisiku vanema alaneja sugulane, sealhulgas ametiisiku laps ja lapselaps. Vanemaks loetakse käesoleva seaduse tähenduses ka lapsendaja, vanema abikaasa ja kasuvanem ning alanejaks sugulaseks ka lapsendatu ja abikaasa laps;
2) juriidiline isik, milles vähemalt 1/10 osalusest või osaluse omandamise õigusest kuulub ametiisikule endale või temaga seotud isikule;
3) juriidiline isik, mille juhtimis- või kontrollorgani liige tulumaksuseaduse tähenduses on ametiisik ise või käesoleva lõike punktis 1 või 4 nimetatud isik;
4) isik, keda seob ametiisikuga ühine majapidamine, samuti muu isik, kelle seisund või tegevus ametiisikut väljaspool ametiseisundit oluliselt ja vahetult mõjutab või keda ametiisiku seisund või tegevus väljaspool ametiseisundit oluliselt ja vahetult mõjutab või kes väljaspool ametiseisundit allub ametiisiku korraldustele või tegutseb ametiisiku huvides või arvel.

Juriidilist isikut ei loeta seotud isikuks juhul, kui ametiisiku ja juriidilise isiku seos tuleneb eranditult ametiisiku ametikohustusest. Riigi, kohaliku omavalitsuse üksuse või avalik-õigusliku juriidilise isiku esindamise pädevust juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorganis loetakse ametikohustuseks käesoleva seaduse tähenduses.

Sõltuv üksus on defineeritud raamatupidamise seaduses, kui KOV üksuse otsese või kaudse valitseva mõju all olev üksus, kes on saanud kohaliku omavalitsuse üksuselt, riigilt, muult avalikõiguslikult juriidiliselt isikult või eelnimetatud isikute valitseva mõju all olevatelt üksustelt üle poole tuludest või kes on saanud toetust ja renditulu kohaliku omavalitsuse üksustelt ja nende valitseva mõju all olevatelt üksustelt rohkem kui 10 protsenti vastava aasta põhitegevuse tuludest. Ehk sõltuvad üksused on KOV otsese ja kaudse valitseva mõju all olevad äriühingud, sihtasutused ja mittetulundusühingud (vastavalt raamatupidamise seaduse §-le 27). Valitsev mõju võib muu hulgas tuleneda sellest, et omavalitsusüksusel on suurem kui 50 protsendiline osalus konsolideeritava üksuse hääleõiguses või omavalitsusüksusel on seadusest või lepingust tulenev otsene või kaudne õigus asutajaõigusi teostades või üldkoosoleku otsusega nimetada või tagasi kutsuda enamikku tegevjuhtkonnast või kõrgema juhtorgani liikmetest.

Rakendusüksus pöördub kirja teel MARO-de poole NUTS 3 piirkondade kaupa oma piirkonna hindamiskomisjoni liikmete nimetamiseks. NUTS 3 piirkonnas asuvad MARO-d lepivad omavahel kokku, kes esindab neid määruses sätestatud tingimusetel hindamiskomisjonis. Piirkonna MARO-de ühine vastuskiri hindamiskomisjoni liikmete nimetamiseks peab sisaldama liikmete nimesid, nende esindatavate organisatsioonide nimesid, liikmete valikuprotsessi kirjeldust, liikme valiku põhjendusi ning soovitavalt liikmete pädevuse ja kogemuste kirjeldust.

Eelnõu §-s 21 nõuetele vastavaks tunnistatud projekte hindab hindamiskomisjon valikukriteeriumide alusel, mis on kooskõlas 2021–2027 rakenduskava seirekomisjonis kinnitatud valikukriteeriumitega. Sätestatakse valikukriteeriumid ja nende osakaalud koondhindest ning projektide hindamise põhimõtted. Detailsema valikumetoodika koostab rakendusüksus ja kooskõlastab selle enne kinnitamist rakendusasutusega.
Üldised valikukriteeriumid, mida kohaldatakse kõikidele ühtekuuluvuspoliitika 2021–2027 rakenduskava poliitikaeesmärkidele ning nende raames toetatavatele meetmetele, koostab ja kinnitab seirekomisjon.

Projekte hinnatakse skaalal 0–4 ja hinne loetakse positiivseks, kui koondhinne on vähemalt 2,75. Mitme maakonna ühisprojektis, kui projekti tegevused teostatakse erinevates NUTS 3 piirkondades, peab projekti koondhinne olema vähemalt 2,75 igas NUTS 3 piirkonnas. NUTS 3 piirkondade hindamiskomisjonide koosoleku üheaegse toimumise korraldab rakendusüksus.
Juhul kui valikukriteeriumite „projekti mõju meetme eesmärgi saavutamisele“ või “projekti põhjendatus ja mõjuulatus“ alusel antud hinne on 2,0 või madalam, siis taotluse hindamine lõpetatakse.
Täiendavad 0,5 boonuspunkti antakse juhul kui projekt viiakse ellu mitme maakonna ühise integreeritud koostööprojektina või kui ettevõtluskeskkonda arendav projekt viiakse ellu erasektoriga rahalise panusega, mis moodustab vähemalt 10% projekti abikõlblikust omafinantseeringust. Täiendavad 0,8 boonuspunkti antakse juhul kui ettevõtluskeskkonda arendav projekt viiakse ellu erasektoriga rahalise panusega, mis moodustab vähemalt 50% projekti abikõlblikust omafinantseeringus.
Kui integreeritud koostööprojekt viiakse ellu erinevates NUTS 3 piirkondades, antakse sellele positiivse hinnangu korral boonuspunktid kõigis NUTS 3 piirkondades.
Positiivse hinnangu saanud projektide koondhindele lisatakse saadud boonuspunktid ja seejärel järjestatakse kaalutud keskmise alusel NUTS 3 pingeritta. Kui mitme projekti tulemuste koondsumma on võrdne, eelistatakse projekte, mis said valikukriteeriumis „projekti mõju meetme eesmärgi saavutamisele“ kõrgema hinde.

Eelnõu §-s 22 sätestatakse taotluse rahuldamise tingimused ja kord. Taotluse rahuldamise otsused teeb rakendusüksus vastavalt ühendmääruse § 8 lõikele 1, st et rahuldamise otsus tehakse juhul, kui taotleja, partner ja taotlus vastavad toetuse andmise tingimuste määruses sätestatud nõuetele ja taotlus kuulub hindamistulemuste põhjal rahuldamisele.

Rakendusüksusel on õigus osaliselt rahastamise mahu sisse jääva taotluse esitajaga pidada läbirääkimisi taotletava summa ja taotluses sisalduvate tegevuste vähendamise või taotleja omafinantseeringu suurendamise üle, arvestades pingerea aluseks olevaid valikukriteeriume ja boonuspunkte.

Eelnõu §-s 23 sätestatakse taotluse rahuldamata jätmise tingimused ja kord. Rakendusüksus teeb taotluse rahuldamata jätmise otsuse ühendmääruse § 8 lõigetes 2 ja 3 nimetatud juhtudel, st kui taotleja, partner või taotlus ei vasta kas või ühele ette nähtud nõudele, kui taotleja on esitanud valeandmeid või ei võimalda teha enda ja partneri juures kontrolli, taotlus ei ole saanud hindamisel positiivset hinnet, kui rahastamise eelarve ei võimalda taotlust rahuldada ja kui taotleja ei ole nõus taotluse osalise rahuldamise ettepanekuga. Taotluse rahuldamata jätmise otsuses esitatakse haldusmenetluse seaduses nõutud info. Vastavalt haldusmenetluse seadusele tuleb soodustava haldusakti andmisest keeldumist kirjalikult põhjendada, märkides selles õigusliku aluse ja otsuse tegemiseks õigusliku aluse suhtes relevantsed faktilised asjaolud.

Kui taotlus jäetakse rahuldamata vastavuskontrolli etapis, tuleb otsuses nimetada, milline nõue ei ole täidetud ja kirjeldada, kuidas leiti, et nõue ei ole täidetud. Kui taotlus jääb rahuldamata hindamistulemuste põhjal, saab põhjendamise sisustamisel toetuda ÜSS2021_2027 §-le 12, st et taotluse rahuldamata jätmise otsuses projekti koondhinnet ega hindajate antud hinnanguid täiendavalt ei põhjendata, kuna projekti hinnatakse ja valitakse avalikustatud valikukriteeriumite ja -korra kohaselt ja taotluse rahuldamata jätmise otsus põhineb koondhindel.

Eraldi ärakuulamise protseduuri taotluse rahuldamata jätmise otsuse puhul teostada ei ole vaja, kui otsus põhineb taotluses esitatud andmetele ning puuduste kõrvaldamiseks esitatud teabel ja selgitustel.

Eelnõu §-s 24 sätestatakse taotluse osalise või kõrvaltingimuste rahuldamise tingimused.
Taotluse osalise rahuldamise otsuse teeb rakendusüksus ühendmääruse § 9 lõikes 1 kirjeldatud juhtudel, s.t. kui taotluse täielik rahuldamine ei ole võimalik toetuse mahu tõttu või kui täielik rahuldamine ei ole põhjendatud, arvestades taotletud toetuse summat, projekti tegevusi, tulemusi või eesmärki.

Rakendusüksus võib teha ettepaneku täiendada või muuta taotluses kajastatut või projektiga seonduvat. Ettepanek taotluses rakendusüksuse nimetatud asjaolude muutmiseks võidakse teha, kui taotluses kajastatud tegevused, eeldatavad kulud, väljamakse eeldused, eelarve või taotletav toetuse summa ei ole põhjendatud või muul põhjendatud juhul. Näiteks juhul, kui projekti tegevused on liiga ülemäärased või need pole taotletavas mahus sobivad, vajalikud või piisavalt tõhusad ning kui taotluses nimetatud asjaolu muutmise tulemusel on projekti mõju põhjendatum. Projekti muutmise ettepaneku võib teha sõltumata sellest, kas projekti toetatakse tegelike kulude põhiselt või lihtsustatud kulude alusel. Kui taotleja ei ole nõus projekti tegevusi või nende ulatust, eelarvet või taotletava toetuse summat muutma ja kokkulepet ei saavutata, jäetakse taotlus rahuldamata või võimalusel tehakse taotluse osalise rahuldamise otsus. Kui taotleja muudab taotlust vastavalt ettepanekule ja esitab nõutud teabe või dokumendid, jätkatakse taotluse menetlemisega ning kui projekt osutub valikukriteeriumide kohaldamise

tulemusel toetatavaks, tehakse taotluse rahuldamise otsus. Puuduse kõrvaldamise ajaks menetlustähtaja kulgemine peatub.

Taotluse kõrvaltingimustega rahuldamise otsus tehakse vastavalt ühendmääruse § 9 lõigetele 2 ja 3, st kui on tõenäoline, et lõpliku otsuse tegemiseks vajalik eeldus saabub või täidetakse hiljemalt kõrvaltingimuses märgitud tähtaja jooksul ja kõrvaltingimuse seadmine on mõistlik.

Taotluse kõrvaltingimusega rahuldamise otsuse puhul tekib toetuse saajal õigus maksetele alles pärast seda, kui tingimus on täidetud. Rakendusüksusel on õigus anda kõrvaltingimuste täitmise tähtajaks kuni kuus kuud, mida saab pikendada mõjuvatel põhjustel üks kord kuni kolm kuud. Rakendusüksus hindab taotleja poolt kirjeldatud põhjuseid ja kaalub, kas need on mõjuvad või mitte. Rakendusüksus peab olema veendunud, et kõrvaltingimuste tähtaja pikendamine võimaldab projekti tegevuste elluviimise projekti abikõlblikkuse perioodi jooksul. Seejuures tuleb arvestada, et ehitustegevusi sisaldavatel projektidel on sõltumata kõrvaltingimustest kohustus teostada ettevalmistavad tööd ning sõlmida ehitustööde leping hiljemalt ühe aasta jooksul alates taotluse esitamise tähtpäevast.

6. peatükk. Taotluse rahuldamise otsuse muutmine ja kehtetuks tunnistamine

Eelnõu §-s 25 sätestatakse taotluse rahuldamise otsuse muutmise tingimused. Otsuse muutmise võib algatada nii rakendusüksus kui ka toetuse saaja. Projekti elluviimise käigus pärast taotluse rahuldamise otsuse tegemist võib tekkida vajadus projekti muuta. Taotluse rahuldamise otsust võib muuta vastavalt ühendmääruse § 12 lõikele 7.

Toetuse saaja võib taotluse rahuldamise otsuse muutmise avaldust esitamata muuta projekti eelarves tegevusele ettenähtud eelarverea mahtu teise eelarverea mahu arvelt kuni 10 protsenti võrreldes taotluse rahuldamise otsuses sätestatuga tingimusel, et projekti abikõlblike kulude kogumaht ja toetuse osakaal ei muutu. Ühtse määra alusel arvestatud kaudseid kulusid ei või suurendada.

Taotluse rahuldamise otsuse muutmisel peab projektis kavandatu jääma kooskõlla määrusega. Muutuda ei tohi projekti eesmärk ja projekti tegevustega saavutatavat tulemusnäitajat. Kui projekti algset eesmärki ja tulemusnäitajat tahetakse muuta, siis on sisuliselt tegemist uue projektiga. Kui taotluse rahuldamise otsuse muutmine seisneb näitaja sihttaseme vähendamises, siis peab vähenema ka toetuse maht. Kui tegemist on riigiabi või vähese tähtsusega abi andmisega, tuleb tegevuste muutmise võimaldamisel lisaks jälgida, kas see on võimalik ka EL õigusest sätestatud riigiabi ja VTA andmise reeglistiku kohaselt.

Kui projekti abikõlblike kulude eelarve on suurenenud riigihanke kallinemise tõttu ja toetuse saaja taotleb rakendusüksuselt toetuse summa suurendamist vastavalt määruses sätestatule, võib rakendusüksus muuta taotluse rahuldamise otsust, kui projektide rahastamise eelarve jääk seda võimaldab. Toetuse suurendamisel arvestatakse riigiabi reeglistikust tulenevate piirangutega. Vastavalt ÜM §12 lg-le 7 võib taotluse rahuldamise otsust muuta kuni toetuse lõpliku väljamaksmiseni, ettemakse kasutamise tõendatuks lugemiseni või lõpparuande kinnitamiseni, sõltuvalt sellest, milline neist on viimane. Sealjuures abikõlblikud kulud peavad olema tasutud vastavalt § 5 lg-le 9 ehk, et abikõlbliku kulu eest peab toetuse saaja tasuma projekti abikõlblikkuse perioodil või 45 kalendripäeva jooksul pärast projekti abikõlblikkuse perioodi lõppemist, kuid hiljemalt 2029. aasta 31. detsembril.
Taotluse rahuldamise otsuse muutmise taotlus peab olema esitatud projekti abikõlblikkuse perioodi jooksul ja rakendusüksus peab muutmise otsustama üldjuhul 30 tööpäeva jooksul.

Täiendavate asjaolude ilmnemisel on rakendusüksusel õigus taotluse menetlemist pikendada kuni 21 tööpäeva võrra.

Eelnõu §-s 26 nimetatakse juhud, millal on rakendusüksusel õigus taotluse rahuldamise otsus kehtetuks tunnistada.

Taotluse rahuldamise otsus tunnistatakse osaliselt või täielikult kehtetuks vastavalt ühendmääruse §-le 14. Ühendmääruses on loetletud viis juhtumit, millal seda teha võib. Need on seotud asjaolude ilmnemisega, mille puhul ei oleks tohtinud taotlust rahuldada, kui kõrvaltingimust ei suudeta täita, kui taotluse muutmistaotlust ei rahuldata ja ettenähtud tingimustel ei ole võimalik projekti jätkata (käesolevas määruses kasutatud lihtsustatud kulude hüvitamisviisi puhul saab muuta üksnes projekti abikõlblikkuse perioodi). Taotluse rahuldamise otsuse saab kehtetuks tunnistada ka toetuse saaja avalduse alusel, kui ta soovib toetuse kasutamisest loobuda.

Kui toetuse saaja ei ole taotluse rahuldamise otsuses määratud tähtaja jooksul toetuse kasutamist alustanud, ehk § 5 lõikes 7 nimetatud ettevalmistavad ehitustegevuse kulud ei ole tehtud ja ehitustööde leping sõlmitud hiljemalt ühe aasta jooksul alates taotluse esitamise tähtpäevast, teeb rakendusüksus toetuse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamise otsuse. Üks aasta on ekspertide hinnangul optimaalne ja piisav aeg, et jõuda teha ettevalmistavad tegevused ja jõuda hankesse. Juhul, kui toetust ei võeta õigeaegselt kasutusse, on võimalik toetus suunata õigeaegselt järgmisse taotlusvooru ja rahastada projekte, mida suudetakse ellu viia.

Lisaks on võimalik vastavalt ühendmääruse § 37 lõikele 8 tunnistada taotluse rahuldamise otsus kehtetuks, kui finantskorrektsiooni otsusega vähendatakse kogu taotluse rahuldamise otsuses nimetatud toetus.

7. peatükk. Toetuse saaja, partneri ja rakendusüksuse õigused ja kohustused

Eelnõu §-s 27 sätestatakse toetuse saaja ja partneri õigused ja kohustused. Toetuse saajal ja partneril on õigus saada rakendusüksuselt informatsiooni ja selgitusi.

Lõikes 2 sätestatakse, et toetuse saaja täidab ühendmääruse § 10 lõikes 1 ja § 11 sätestatud kohustusi. Need puudutavad projekti nõuetekohast elluviimist, teabe esitamist, andmete kogumist. Toetuse saaja peab võimaldama projekti kontrollimist, tagastama tagasimaksmisele kuuluva toetuse tähtaegselt, täitma teavitamisega seotud nõudeid, säilitama kulude aluseks olevad dokumendid ja tõendid jne.

Lõikes 3 sätestatakse, et partner täidab ühendmääruse § 10 lõigetes 2 ja 3 sätestatud kohustusi. Partneri kohustused kattuvad suures osas toetuse saaja kohustustega. Ka partner peab võimaldama taotluses esitatud teabe kontrollimist projektiga seotud ruumides.

Erinevus toetuse saaja kohustustest on see, et ainult toetuse saaja peab tagama projekti elluviimise ettenähtud tingimustel ja nõutud tulemuste saavutamise, teavitama rakendusüksust e-toetuste keskkonnas projektiga seotud andmete muutumisest, tagastama tagasimaksmisele kuuluva toetuse.

Nii taotleja kui ka partner, kui nad on hankijad vastavalt RHS §-dele 5 või 6, siis peab ta hanke korraldamisel lähtuma RHSist. Ka juhul kui toetuse saaja ei ole hankija RHS tähenduses, peab ostumenetluse korraldama ja läbi viima vastavalt ühendmääruse § 11 sätestatud tingimustele.

Eelnõu §-s 28 sätestatakse rakendusüksuse õigused ja kohustused.

8. peatükk. Aruannete esitamine

Eelnõu §-s 29 sätestatakse toetuse kasutamisega seotud aruannete esitamise kord. Aruanded tuleb esitada vähemalt üks kord aastas 31. detsembri seisuga hiljemalt 15. jaanuaril, rakendusüksuse nõudmisel või taotluse rahuldamise otsuses sätestatu korral tihedamini.

Projekti lõpparuande esitab toetuse saaja taotluse rahuldamise otsuses sätestatud ajaks.

Kõik aruanded tuleb esitada e-toetuse keskkonna kaudu. Projekti aruanded esitatakse kumulatiivselt, mis tähendab seda, et igal järgneva aruande andmed liidetakse eelnevale ja aruannet kajastatakse kumulatiivselt. Aruannetes tuleb kajastada peamine teave projekti kohta, teostatud tööd ja tegevused, projektile tehtud maksed ning tulemuste ja eesmärkide saavutamine, sh näitajate täitmine. Kuna perioodil 2021+ on oluline saada 2024. a vahe-ülevaate aastaks maksimaalne ülevaade näitajate täitmisest, on oluline näitajate raporteerimine vahearuandes. Rakendusüksus kinnitab aruanded 10 tööpäeva jooksul.

Vastavalt ühendmäärusele peab taotleja taotluses kirjeldama tegevused riigi pikaajalises arengustrateegias kinnitatud strateegiliste sihtide ja aluspõhimõtete saavutamisele kaasa aitamiseks. Projekti aruandes annab toetuse saaja aru selle kohta, kuidas taotluses kavandatud tegevusi ellu viidi ja mida saavutati. Muuhulgas peab aruanne sisaldama toetuse saaja hinnangut projekti tulemuslikkusele ja strateegia „Eesti 2035“ sihtide saavutamisse ning teavet horisontaalsetesse põhimõtetesse panustamisse kavandatud tegevuste elluviimise ja nende tulemuslikkuse kohta projektis võrreldes taotluses lubatuga.

9. peatükk. Toetuse maksmise tingimused

Eelnõu §-s 30 sätestatakse toetuse maksmise tingimused. Toetus makstakse välja tegelike kulude alusel ja ka ühtse määra alusel vastavalt ühendmääruses sätestatud korras.

Tegelike kulude alusel kulude tasumiseks tuleb esitada kulude tekkimist tõendavad dokumendid ja tasumist tõendavad dokumendid rakendusüksusele. Rakendusüksus menetleb kulude tekkimist tõendavaid dokumente kuni 42 tööpäeva. Rakendusüksus võib kuludokumente kontrollida ka toetuse saaja juures kohapealse kontrolli teostamise ajal. Kuludokumentideks on majandustehingu toimumist tõendavad dokumendid, sealhulgas arve, saateleht, tööde vastuvõtmise akt ja leping või muu raamatupidamise seaduse nõuetele vastav kulu dokument. Toetuse väljamaksmine toimub mitte tihemini kui kord kuus.

Eelnõu §-s 31 sätestatakse ettemaksete võimalused ja tingimused. Ettemakseid võib teha põhjendatud juhtudel toetuse saajast mittetulundusühingule või sihtasutusele, kes ei ole riigiabi ega vähese tähtsusega abi saaja ega riigiasutus.

Ettemaksete tegemist reguleerib ühendmääruse § 30 lõigetes 1–5. Ettemakseid tehakse riigi vahenditest ja rakenduskavale tehtud ettemaksest. Ettemakset ei tehta riigiasutusele, sest nendele on tagatud vahendid riigieelarvest.

Kui toetust antakse riigiabi või VTA-na, antakse ettemakset vastavalt ühendmääruse §-de 31 ja 32 kohaselt vaid garantii alusel, tulenevalt ettevõtluse suuremast riski tasemest. Ühendmääruse

§ 30 lõike 1 punktis 1 sätestatakse piirangud ettemakse suurusele, mis võib korraga olla kuni 40% projektile määratud toetuse summast.
Mittetulundusühingute ja sihtasutustega on ettemaksete võimalus sätestatud, kuna võib eeldada, et projekti ladusaks käivitamiseks ja kulude tasumiseks võib vaja olla vabu vahendeid.

10. peatükk. Finantskorrektsioonid ja vaided

Eelnõu §-s 32 sätestatakse finantskorrektsioonide tegemise ja toetuse tagastamise alused.
Finantskorrektsiooni otsuse tegemisel juhindutakse ÜSS2021_2027 §-dest 28–30, kus on sätestatud üldised põhimõtted, tagasimaksmise aeg, intress ja viivis.

Finantskorrektsiooni otsus tehakse vastavalt ühendmääruse §-des 34–38 sätestatule. Ühendmääruse §-des 34–36 on toodud finantskorrektsiooni tegemise ja tegemata jätmise alused ja finantskorrektsiooni protsendimäärad. Ühendmääruses §-des 37 ja 38 on toodud finantskorrektsiooni otsuse vormistamise nõuded ja toetuse tagasimaksmise ajatamise tingimused.
Juhul, kui toetuse saaja ei täida kestuse nõuet või ei saavuta kokkulepitud tulemust, rakendatakse ühendmääruse § 35 tulenevaid finantskorrektsiooni määrasid, sealhulgas lõikes üks sätestatud juhtudel, kui finantskorrektsiooni otsuse tegemisel ei ole võimalik kohustuse või nõude täitmata jätmise laadist tulenevalt selle rahalise mõju suurust hinnata, kuid esineb põhjendatud oht, et täitmata jätmine on toonud kaasa rahalise mõju, vähendatakse toetust sõltuvalt rikkumise raskusest 2, 5, 10, 25, 50, 75 või 100 protsenti tegevusele eraldatud toetusest sõltuvalt asjaolude mõjust kulu abikõlblikkusele, välja arvatud juhul, kui käesolevas jaos on sätestatud teisiti.

Eelnõu §-s 33 sätestatakse vaide esitamise ja menetlemise kord. Määruse alusel tehtud toimingu või otsuse peale saab esitada vaide haldusmenetluse seaduses sätestatud korras. Rakendusüksuse toimingu või otsuse peale esitatud vaide lahendab rakendusüksus.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamise aluseks on ÜSS2021_2027 ja selle alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse määrused.
Eelnõu on kooskõlas järgmiste Euroopa Liidu määrustega:

1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid
2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1058, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi.

Samuti on eelnõu kooskõlas riigiabi ja vähese tähtsusega abi reguleeriva Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Eelnõu mõjutab otseselt Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021-2027 poliitikaeesmärk 5 „Inimestele lähedasem Eesti“ eesmärkide ja tulemuste saavutamist.

Eelnõu panustab riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ sihtidesse ja aluspõhimõtetesse, edendades horisontaalselt soolise võrdõiguslikkuse ja ligipääsetavuse, keskkonnahoiu ning tasakaalustatud regionaalse arengu põhimõtteid. Projekti kooskõla strateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtete ja sihtidega on üheks hindamiskriteeriumiks projektivalikul, samuti aitavad kooskõla tagada nõuded taotlejale ja projektile.
Taotleja kohustus on kirjeldada, kuidas projekti tegevused panustavad „Eesti 2035“ sihtidega seotud horisontaalsetesse põhimõtetesse ja detailsemalt määratletud valdkondadesse ning arvestada sellega rakendamisel.

Projektiaruannetes kirjeldab toetuse saaja „Eesti 2035“ aluspõhimõtete ja sihtidega seotud horisontaalsete põhimõtete edendamiseks ellu viidud tegevusi ja tegevuste tulemusi.
Projektidel on eeldatav positiivne mõju eri soost, vanuses, rahvusest, erivajadusega inimeste soolise võrdõiguslikkuse edendamisele. Toetatavate tegevuste kavandamisel arvestatakse ligipääsetavuse/universaalse disaini põhimõtteid ja seatakse eesmärgiks lahenduste loomine, mis on kättesaadavad kõigile kasutajarühmadele ning arvestavad nende vajaduste ja ruumi eripäraga ja sealjuures ei võimenda elanike segregatsiooni.

Määruse mõju horisontaalsetele põhimõtetele:
1. Sooline võrdõiguslikkus ja ligipääsetavus
Sekkumine panustab soolise võrdõiguslikkuse ja ligipääsetavuse suurendamisele väljaspool Harjumaad ja Tartu linnapiirkonda. Võrdsete võimaluste edendamise mõõdikut määruses ei kasutata, sest olemuslikult kajastab antud sekkumise puhul võrdseid võimalusi hästi regionaalarengu mõõdik „rahulolu kohaliku omavalitsuse üksuste teenustega“, mida rakenduskava tasandil hinnatakse võimalusel ka soo, vanuse jm tunnuste lõikes. Mida rohkem on erinevate inimgruppide vajadustega teenuste kujundamisel arvestatud, seda suurem on elanike rahulolu omavalitsuse teenustega.
Sooline võrdõiguslikkus on põhimõte, mille järgi peavad naistel ja meestel olema võrdsed õigused, kohustused, vastutus ja võimalused kõigis ühiskonnaelu valdkondades. Soolised erinevused ei tohi viia ebavõrdsuseni naiste ja meeste sotsiaalses positsioonis või kohtlemises. Soolise võrdõiguslikkuse arengutaseme või hetkeolukorra kirjeldamiseks kasutatakse naiste ja meeste olukorda ja staatust kirjeldavat statistikat ning sootundlikke indikaatoreid ja indekseid. Soolise võrdõiguslikkuse mõiste vastandiks on sooline ebavõrdsus, mitte sooline erinevus.

Ettevõtlus- ja elukeskkonna projektide ettevalmistamisel soovitame jälgida naiste ja meeste võrdsetes võimalustes juurdepääsul ressurssidele (sh aeg, informatsioon, võrgustikud).
Soolise võrdõiguslikkuse mõõdik on soolise võrdõiguslikkuse indeks.

Analüüsimisel on abiks küsimused:
1) Kas lahendus mõjutab soolist võrdõiguslikkust?
2) Kas lahendusel on (otseselt või kaudselt) erinev mõju naistele ja meestele?
3) Kas lahendus aitab vähendada soolist ebavõrdsust?
4) Kas lahendus aitab vähendada soostereotüüpide levikut ühiskonnas?

Ligipääsetavus tähendab kogu elanikkonna kaasatust elu- ja infokeskkonda, mis tähendab, et kõikidele inimestele olenemata nende vanusest või tervislikust seisundist on tagatud võrdsed võimalused ühiskonnaelust osa võtta. Ligipääsetavuse all võib mõista füüsilise ruumi, info ja teenuste ligipääsetavust.
Üldplaanis võib ligipääsetavuse jagada füüsiliseks keskkonnaks, kuhu alla kuuluvad hooned, teede taristu ja transport ning info ja teenused, mille alla liigituvad e-keskkonnad ja meedia, kombinatsioonis füüsilise keskkonna, info ja teenustega selgub hariduse, turismi, kultuuri ja spordi ning hädaabi teenuste ligipääsetavus.

Ligipääsetavuse tagamine on iseäranis oluline neljale peamisele puudeliigile ehk liikumis-, kuulmis-, nägemis- ja intellektipuue. Samas saavad kasu keskkonna ja teenuste sihtrühma põhisest kujundamisest ka lapsed ja eakad ning näiteks ajutise traumaga inimesed. Füüsiline keskkond tuleb projekteerida ja ehitada kooskõlas ehitusseadustikuga ning järgida ehitusseadustiku § 11 lõike 4 alusel 3. juunil 2018. a kehtestatud määrusest nr 28 „Puudega inimeste erivajadustest tulenevad nõuded ehitisele“.
Ligipääsetavuse mõõdik on ligipääsetavuse näitaja.

Ligipääsetavuse analüüsimisel on abiks küsimused:
1) Kas lahendus mõjutab ligipääsetavust?
2) Kas lahendus on ligipääsetav liikumispuudega inimesele?
3) Kas lahendus on ligipääsetav kuulmispuudega inimesele?
4) Kas lahendus on ligipääsetav nägemispuudega inimesele?
5) Kas lahendus on ligipääsetav intellektipuudega inimesele?

Mõjude tuvastamise küsimused:
1) Kas ja kuidas lahendus aitab tagada ühiskonna erinevatesse gruppidesse kuuluvate inimeste ligipääsetavuse ühtlasel tasemel üle Eesti füüsilisele keskkonnale, toodetele või teenustele, infole ja kommunikatsioonile? Näiteks, kas loodavad e-keskkonnad on ligipääsetavad? Kas majandustegevuse alustamiseks, teostamiseks ja aruandluseks vajalikud veebikeskkonnad on ligipääsetavad?
2) Kas lahenduses on rakendatud kaasava disaini põhimõtteid?

Toetust on võimalik taotleda ettevõtlus- ja elukeskkonna füüsilise keskkonna (kuhu alla kuuluvad hooned, taristu) ning info ja teenuste (mille alla liigituvad e-keskkonnad ja meedia, kombinatsioonis füüsilise keskkonna, info ja teenustega) arendamise toetuseks.

Sekkumisega panustatakse ligipääsetavuse suurendamisele väljaspool Harjumaad ja Tartu linnapiirkonda.
Toetuse abil loodud objektid, ruum või teenused peavad olema kättesaadavad ja kasutatavad kõikidele kasutajagruppidele olenemata erivajadusest (liikumispuue, kuulmispuue, nägemispuue, intellektipuue), elukaareülese (laps, täiskasvanu lapsevankriga, eakas) ning ajalise iseloomuga erivajaduse (püsiv, ajutine) liikuvuse ja juurdepääsetavuse põhimõtetega arvestatavad. Ligipääsetavuse kriteeriumiga arvestatakse nii projektide valimise etapis kui hiljem projekti rahastusotsuse tegemisel.
Ligipääsetavuse tagamisega seotud kulud, sealhulgas ligipääsetavuse ekspertiisi kulud on abikõlblikud. Taotleja/toetuse saaja peab tagama toodete, keskkonna, programmide ja teenuste disainimise viisil, mis muudab nad suurimal võimalikul määral kõigile inimestele kasutatavaks ilma vajaduseta neid kohandada või kasutada eridisaini, mis hõlmab nelja peamise erivajaduse (liikumis-, kuulmis-, nägemis- ja intellektipuue), elukaareülese (laps, täiskasvanu lapsevankriga ja eakas) ja ajalise iseloomuga erivajadusega (püsiv ja ajutine) ning liikuvuse ja juurdepääsetavuse põhimõtetega arvestamise. Erinevate ühiskonnagruppide võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse aspekt on esile toodud ka sekkumise eesmärgi sõnastuses.

Lisatud põhiõiguste harta ja puuetega inimeste õiguste konventsiooniga (PIK) arvestamise kontroll-leht. Eelnõuga ei tekitata õiguste riivet põhiõiguste harta ja PIK põhiküsimustes.

2. Regionaalareng
Sekkumisega panustatakse otseselt tasakaalustatud regionaalarengusse, piirkondade vaheliste erinevuste vähendamisse. Maksimaalse mõju saavutamiseks on valitud sekkumise sihtpiirkond

vastavalt sekkumise eesmärgile, rakendatakse piirkondlikku rahajaotust ja valikuprotsessi, toetatavate tegevuste valiku aluseks on eelnev piirkondlike strateegiadokumentide analüüs ning sisuline koostöö maakondlike arendusorganisatsioonidega. Sekkumise ettevalmistamise perioodil on pakutud täiendavat tuge kohaliku ja regionaalse arendusvõimekuse tõstmiseks koolitusprogrammide, töötubade ning projektiideede eelkonsultatsioonide näol.
Ettevõtluskeskkonna arendamise tegevused aitavad lahendada regionaalarengu juurprobleemi ettevõtja vaates– suured piirkondade vahelised erinevused ettevõtete konkurentsivõimes ning kapitali ja oskustega tööjõu kättesaadavuses. Avalike teenuste võrgustike arendamine on seotud mitme erineva juurprobleemiga piirkonna elanike vaates – eelkõige piirkondade vaheline ebavõrdsus inimeste ühiskonnaelus osalemise ning vaba-aja ja haridusega seotud eneseteostuse võimalustes ning inimeste igapäeva elutingimustes.
Vajadus on mõju suunamiseks – vaja tagada eri piirkondade suurem panus riigi terviklikku majanduskasvu ning soodustada, et ettevõtete võimalused tegutsemiseks ja arenguks ning inimeste võimalused saada tasuvat tööd oleks eri piirkondade lõikes tagatud ühtlasemalt.
Regionaalarengu mõõdik on väljaspool Harjumaad loodud SKP elaniku kota EL 27 keskmisest. Sekkumine on disainitud nii, Harjumaa ja Tartu linnapiirkond ei saa olla toetuse taotlejaks ja toetuse rahaliste vahendite jaotusest on need piirkonnad väljas. Toetuse jaotamisel ülejäänud Eestile on arvestatud sotsiaalmajanduslike näitajatega, milleks on ettevõtlusaktiivsus elaniku kohta ja SKP elaniku kohta 3 viimase aasta keskmine. Toetused on suunatud väljaspoole Harjumaad ja Tartu linnapiirkonda regionaalse mahajäämuse vähendamiseks mujal Eestis.

3. Keskkond ja kliima
Sekkumisest on võimalik toetust taotleda ettevõtlus- ja elukeskkonna füüsilise keskkonna (kuhu alla kuuluvad hooned, taristu) ning info ja teenuste (mille alla liigituvad e-keskkonnad ja meedia, kombinatsioonis füüsilise keskkonna, info ja teenustega) arendamise toetuseks. Seega sõltuvalt projektivalikutest võib toetus panustada kliimamuutuste mõju vähendamisele. Toetuse andmisel jälgitakse „ei kahjusta oluliselt“ põhimõtet. Taristuinvesteeringute puhul on nõue eelnevalt kliimakindluse analüüsi teostamiseks ning taristu rajamisel või olemasoleva taristu terviklikul uuendamisel või laiendamisel kliimakindlust tagavate lahenduste rakendamiseks, et vähendada kliimamuutustega kaasnevaid riske. Energiatõhususe esikohale seadmiseks on olulisel määral energiatõhusustöid sisaldavatele projektidele seatud kohustus saavutada projekti elluviimise tulemusel hoone energiatõhususe miinimumnõuded.
Keskkonna ja kliima mõõdik ettevõtluse- ja elukeskkonna on kasvuhoonegaaside netoheide CO2 ekvivalenttonnides.

Analüüsimisel on abiks küsimused:
1) Kas lahendus mõjutab kasvuhoonegaaside heidet?
2) Kas lahendus arvestab kliima muutumisega - üleujutused, tormid, põud, ekstreemselt külm?
3) Kas lahendus mõjutab looduskeskkonda, sh õhku, vett, pinnast, taimestikku ja loomastikku?
4) Kas lahendus mõjutab jäätmete tekke või taaskasutamise suurenemist või vähenemist?
5) Kas lahendus mõjutab inimeste keskkonnateadlikkust, keskkonna-alaseid hoiakuid, käitumist või väärtusi?

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Toetust antakse Euroopa Regionaalarengu Fondist, millele lisandub toetuse saajate projektipõhine omafinantseering.

Toetuse andmise administreerimisega, sealhulgas määruse rakendamisega seotud kulud kaetakse riigieelarvest, kasutades selleks rakenduskavaga eraldatavaid tehnilise abi eelarve vahendeid. Määruse rakendamisega ei kaasne täiendavaid riigieelarvelisi tulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon.

Määruse eelnõu väljatöötamisse on olnud kaasatud Rahandusministeeriumi Riigieelarve osakonna Välisvahendite talitus ja Riigihangete ja riigiabi osakond, Sotsiaalministeerium, Keskkonnaministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Maaeluministeerium, EASi ja KredExi ühendasutus, Riigi Tugiteenuste Keskus, maakondlikud arendusorganisatsioonid, maakondlikud arenduskeskused. Määruse eelnõu avalikustamisel laekus 57 kommentaari ja ettepanekut. EIS-i kaudu esitasid kommentaare Riigi Tugiteenuste Keskus, Rahandusministeeriumi Riigieelarve osakonna Välisvahendite talitus, Võrumaa Kutsehariduskeskus, Narva Linnavalitsus, MTÜ Pärnumaa Omavalitsuste Liit, MTÜ Ida-Virumaa Omavalitsuste Liit, Maaeluministeerium, Sotsiaalministeerium. Ettepanekute arvestamise kohta on koostatud kommentaaride tabel.

Määruse eelnõu kooskõlastasid vaikimisi Eesti Linnade ja Valdade Liit, Keskkonnaministeerium, Hiiumaa Vallavalitsus, SA Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus, MTÜ Järvamaa Omavalitsuste Liit, SA Läänemaa, MTÜ Lääne-Viru Omavalitsuste Liit, MTÜ Põlvamaa Omavalitsuste Liit, MTÜ Raplamaa Omavalitsuste Liit, Saaremaa Vallavalitsus, MTÜ Tartumaa Omavalitsuste Liit, MTÜ Valgamaa Omavalitsuste Liit, MTÜ Viljandimaa Omavalitsuste Liit, SA Võrumaa Arenduskeskus.